

نقش بسیج در پیشگیری از جرم با تأکید بر مطالعات میدانی

پیمان رکن‌الدینی

کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی

چکیده

از مهم‌ترین اهداف علم جرم‌شناسی، پیشگیری از جرائم و انحرافات در جامعه است، با پدید آمدن انقلاب اسلامی ظرفیت زیادی ایجاد شد که به اهداف علم مذکور کمک نموده است. یکی از این ظرفیت‌ها نهاد مردمی بسیج است که به فرمان امام خمینی رحمه الله علیه تأسیس شد. جرم‌شناسان معتقدند ریشه‌کن کردن جرائم جز از طریق دخالت همه‌جانبه مردم در پیشگیری، امکان‌پذیر نیست. از این رو بسیج به‌عنوان نهادی مردمی، دارای کارکرد پیشگیرانه و مؤثری در مقابله با جرائم است. نقش پیشگیرانه بسیج به سه طریق است. اول از طریق انطباق با برخی نظریات جرم‌شناسی، دوم از طریق پیشگیری اجتماعی و سوم از طریق پیشگیری وضعی. بسیج مبتنی بر انطباق برخی نظریات جرم‌شناسی از جمله کنترل اجتماعی، کنترل هیرشی، معاشرت‌های ترجیحی، همبستگی اجتماعی و همگونی فرهنگی به پیشگیری از جرم می‌پردازد. گونه دیگر کارکرد بسیج در امر پیشگیری، پیشگیری اجتماعی آن است. تقویت باورهای دینی، تقویت فضایل اخلاقی، تقویت هویت دینی و ملی، تقویت فرهنگ بسیجی، ارتقای سرمایه اجتماعی، تقویت بنیه دفاعی، محرومیت‌زدایی و سازندگی، استحکام خانواده، دخالت در گروه همسالان و مدرسه، اثرگذاری بر معلمان را می‌توان از جمله فعالیت‌های بسیج در پیشگیری اجتماعی از جرم دانست. همچنین ترویج فرهنگ بسیجی در جامعه می‌تواند در پیشگیری از جرم مؤثر باشد. آخرین کارکرد پیشگیرانه بسیج، پیشگیری وضعی است که بسیج از طریق نهاد امر به معروف و نهی از منکر، همکاری با نیروهای نظامی و انتظامی، گزارش جرایم مشکوک، اطلاع‌رسانی قوانین و پیشگیری از بزه دیدگی به این نوع پیشگیری می‌پردازد. در این پژوهش رویکرد قانون آمران به معروف و ناهیان از منکر مصوب ۱۳۹۴ نسبت به بسیج، مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفته است. در این پژوهش از روش میدانی استفاده شده است و عوامل جرم‌زا و پیشگیرانه در سه گروه بسیجیان، مجرمین و مردم عادی مورد سنجش قرار گرفته است.

واژه‌های کلیدی: بسیج، جرم، فرهنگ بسیجی، پیشگیری از جرم

مقدمه

امروزه دانشمندان جرم‌شناس و حقوق جزا بر این باورند که نمی‌توان صرفاً با سازمان‌ها و نهادهای دولتی به امر پیشگیری از جرم پرداخت بلکه برای این امر مهم، نه تنها مراجع دولتی، بلکه یکایک افراد جامعه باید در این فرآیند سهیم باشند. با پدید آمدن انقلاب اسلامی توسط امام خمینی در سال ۱۳۵۷ ظرفیت‌های زیادی در کشور به وجود آمد که به اهداف انقلاب اسلامی کمک شایانی نمود، یکی از این ظرفیت‌ها تشکیل نهادی به نام بسیج بود که رکن اساسی آن را مردم تشکیل می‌دهد، این نهاد مردمی در مقاطع تاریخی مختلف و در عرصه‌های گوناگون نقش مؤثر و قابل توجهی را ایفا نموده است، یکی از این عرصه‌ها، سهیم کردن مردم در امر پیشگیری از جرم بوده است از این‌رو اهمیت دارد که به ابعاد پیشگیرانه نهاد بسیج به‌عنوان نهاد غیردولتی مؤثر در پیشگیری از جرم، پرداخته شود و مورد بررسی و ارزیابی علمی قرار گیرد و چالش‌ها و موانع در پیش رو آن را که می‌توان در روند پیشگیری از جرم، اختلال ایجاد کند را مورد تحلیل قرار داد. توجه به ظرفیت‌های درونی در امر پیشگیری از جرم، از جمله نهاد مردمی بسیج موجبات حصول به نتیجه مطلوب را در جامعه فراهم می‌سازد از این جهت اهمیت بررسی پیشگیرانه چنین پدیده‌ای را دو چندان می‌نماید.

الف) بیان مسئله

هدف از بعثت انبیا ایجاد جامعه‌ای سالم و به دور از انحرافات و کج روی‌ها و اشباع‌شده از مکارم اخلاقی است چنانکه پیامبر مکرم اسلام می‌فرمایند: انما بعثت لاتمم مکارم الاخلاق، انقلاب اسلامی نیز با هدف تحکیم ارزش‌های انسانی، اخلاقی و اسلامی با هزینه بسیار سنگینی تحقق یافت. یکی از پدیده‌های بسیار ارزشمندی که ضامن موفقیت انقلاب بوده و انقلاب را در بسیاری از مشکلات و چالش‌ها یاری نمود نهاد بسیج است. حضور و مشارکت مردم در صحنه‌های مختلف اجتماعی امری است که علاوه بر توجه و تأکید دین مبین اسلام از صدر اسلام و همچنین در جمهوری اسلامی در قالب بسیج مردمی، مورد توجه بسیاری از دانشمندان و جرم‌شناسان غربی در قالب سیاست جنایی مشارکتی واقع شده است برای مثال دورکیم می‌گوید اگر می‌خواهید در جامعه جرم واقع نشود تلاش کنید همه مردم در مقابله با جرم بسیج شوند. نقش بسیج در مقابله با بزهکاری، از جنبه‌های مختلف بحث و بررسی دارد از یک سوء بسیج به‌عنوان ضابط و مامور دستگاه قضا در شناسایی مجرمان و جلوگیری از فرار و اخفا مرتکبان جرائم و از بین رفتن آثار جرم می‌تواند ایفای نقش کند و در کاهش رقم سیاه حتمیت و قطعیت در واکنش کیفری اثرگذار باشد. این جنبه در اولویت بحث ما نیست. علاوه بر این بسیج در پیشگیری اجتماعی و مقابله با ریشه‌های جرم می‌تواند نقش بسیار ارزنده‌ای ایفا کند، متأسفانه بسیج و فرهنگ بسیجی محدود به برخی جنبه‌های خاص و در برخی از حوزه‌های خاص قلمداد شده است لکن دامنه و وسعت فرهنگ بسیج به همان وسعت فرهنگ اسلام ناب است. در فرهنگ بسیجی امر به معروف و نهی از منکر در مفهوم حقیقی و واقعی خود نمود پیدا می‌کند و از محدود شدن به موارد جزئی مانند پوشش و امثال آن خارج می‌شود. اگر تعریف صحیح و درستی از فرهنگ بسیجی صورت گیرد و آنچه در سال‌های اولیه انقلاب و دفاع مقدس به‌عنوان فرهنگ بسیجی برداشت می‌شد که عمدتاً شامل عشق به انسانیت، دلسوزی نسبت به انسان‌ها، ایثار، از خودگذشتگی، مهربانی، عطف و امثال آن‌ها بود این خصوصیت‌ها به‌عنوان مشخصه‌ها و ویژگی‌های بسیج و گسترش آن در جامعه می‌تواند موجب کاهش بزهکاری گردد و برخی اقدامات بسیج مانند مشارکت در فعالیت فقرزدایی و حضور در مناطق محروم می‌تواند در این راستا قلمداد شود. فرهنگ بسیجی عامل مؤثر در ایجاد همبستگی اجتماعی (نظریه دورکیم) است از یک‌سو با تقویت فرهنگ بسیجی این یکپارچگی بین افراد تشدید می‌شود و کنترل اجتماعی و احساس مسئولیت در قبال یکدیگر بیشتر خواهد شد که خود موجب کاهش جرائم می‌شود و از سوی دیگر تضعیف فرهنگ بسیجی، موجب

از هم گسیختگی جامعه و از هم گسستگی تعلق افراد نسبت به یکدیگر است که خود عامل عدم نظارت همگانی و بی‌نظمی در جامعه می‌شود که در نتیجه افزایش جرائم را در پی خواهد داشت. به عبارت دیگر ترویج فرهنگ بسیجی از تجزیه ارزش‌های مشترک با ارزش‌های فرد و از تعارض بین آن دو جلوگیری خواهد کرد که موجب احیا شدن وجدان عمومی خواهد شد. از نقاطی که بسیج می‌تواند بر پیشگیری از جرم و کاهش آمار بزهکاری مؤثر باشد، بحث همبستگی اجتماعی است که بسیج با بکار بردن آن، به نوعی همه مردم خود را مسئول اصلاح جامعه می‌دانند و وجدان عمومی را رقم خواهد زد.

ب) دلایل انتخاب موضوع

با به وجود آمدن انقلاب شکوهمند اسلامی در سال ۱۳۵۷ توسط امام خمینی رحمه‌الله علیه، ظرفیت‌های بزرگی در کشور ما به وجود آمد که برگرفته از فرهنگ ایرانی، اسلامی می‌باشد. یکی از ظرفیت‌های بزرگ موجود، تأسیس بسیج مردمی توسط امام راحل بوده است که توانسته به پیشگیری از جرم کمک کند. نگارنده با توجه به این که سال‌های زیادی را در بسیج حضور داشته و فعالیت نموده است، با ظرفیت‌های این نهاد آشنایی زیادی دارد و از نزدیک تأثیرگذاری برنامه‌های بسیج را مشاهده کرده است، از این رو نگارنده را بر آن داشت تا این ظرفیت عظیم و تجربه‌شده کشورمان در امر پیشگیری از جرائم را که به‌طور مستقیم و غیرمستقیم مؤثر بوده است را از منظر جرم‌شناسی و جامعه‌شناسی جنایی، مورد ارزیابی و بررسی علمی قرار دهد و در حد بضاعت به مشکلات و موانع پیش روی بسیج بپردازد.

ج) نقد ادبیات موضوع

نگارنده هر چه منابع مختلف را مورد جستجو قرار داد، موضوعی تحت این عنوان را نیافت، البته این نکته شایان ذکر است که موضوعاتی شبیه به موضوع انتخابی نگارنده وجود دارد از این جهت که به ظرفیت‌های خاص کشورمان در امر پیشگیری توجه داشته است، به‌طور مثال پایان‌نامه‌ای تحت عنوان «کارکرد هیات‌های مذهبی در پیشگیری از جرم» که در دانشگاه قم و یا پایان‌نامه‌ای تحت عنوان «نقش مساجد در پیشگیری از وقوع بزهکاری» به راهنمایی دکتر سید حسین هاشمی که در دانشگاه آزاد دفاع شده است البته واضح است که پایان‌نامه‌های مذکور با آنچه مدنظر نگارنده می‌باشد تفاوت اساسی دارد.

گفتار اول: مفهوم بسیج

بسیج در لغت به معنای اسباب، ساز و سامان جنگ و آمادگی نیروی نظامی است. از مفهوم اصطلاحی بسیج تعاریف زیادی شده است که به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود. مقام رهبری بسیج را این‌گونه تعریف نموده‌اند: «بسیج عبارت است از مجموعه‌ای که در آن، پاک‌ترین انسان‌ها، فداکارترین و آماده به کارترین جوانان کشور، در راه اهداف عالی این ملت و برای به کمال رساندن و به خوشبختی نائل کردن این کشور، جمع شده‌اند، به عبارت دیگر بسیج یعنی تشکیلاتی که در آن افراد متفرق و تنها، به یک مجموعه‌ای عظیم و منسجم و به یک گروه آگاه، متعهد و بصیر و بینای به مسائل کشور و نیاز ملت، تبدیل می‌شوند مجموعه‌ای که دشمن را بیمناک و دوستان را امیدوار و خاطر جمع می‌کند.»^۱

گفتار دوم: مفهوم فرهنگ

^۱ . حسن عمید، فرهنگ عمید، ص ۲۳۲

^۲ . سخنرانی مقام معظم رهبری، در دیدار با بسیجیان، ۱۳۷۶/۹/۵

فرهنگ را می‌توان میراث هزاران سال تلاش فکری، هنری و صنعتی نسل‌های گذشته دانست که این نسل‌ها با اندوخته‌ها و تجاربی که داشته است با روش‌های گوناگون به نسل پس از خود منقل کرده است و نسل بعد با افزودن اندوخته‌های دیگر، آن را به نسل بعد از خود منتقل خواهد کرد و این جریان در طول تاریخ ادامه داشته است و ادامه خواهد یافت. واژه فرهنگ از دو جزء «فر» و «هنگ» تشکیل شده است، «فر» در صورتی که آن را پیشوند بدانیم به معنای جلو، بالا، به‌سوی، پیشین و ... آمده و در صورتی که اسم باشد به معنای شکوه، درخشندگی، بزرگی به کار رفته است. «هنگ» از ریشه اوستایی تنگ به معنای کشیدن، زور و قدرت و ... گرفته شده است، از این رو معنای لغوی آن را می‌توان کشیدن به‌سوی بالا و بیرون کشیدن، معنا کرد و آن را سیر کمالی و رهایی از جهل و تاریکی دانست.

گفتار سوم: مفهوم جرم

جرم در لغت به معنای گناه، بزه و خطا آمده است. در حقوق جزا، جرم بر مبنای تعریفی که قانون ارائه می‌دهد تعریف می‌شود، پس جرم عبارت است از هر رفتاری اعم از فعل یا ترک فعل که در قانون برای آن مجازات در نظر گرفته شده است. حقوق‌دانان بر اساس گرایش‌ها و مبانی که دارند، به تعریف جرم می‌پردازند به همین دلیل نمی‌توان تعریف واحدی از سوی آن‌ها ارائه نمود، به‌طور مثال حقوق‌دانان متعلق به مکتب عدالت مطلق، جرم را عمل خلاف عدالت و اخلاق تعریف می‌کند. جرم در جرم‌شناسی، عبارت است از هر فعل یا ترک فعل زیان‌آور فردی یا گروهی و رفتار ضد اجتماعی و انسانی است که مغایر شئون انسانی و مخل نظم اجتماعی باشد، ولو در قانون مجازات نیامده باشد و برای آن، مجازات یا اقدامات تأمینی و تربیتی پیش‌بینی نشده باشد. تعریف جرم از منظر اسلام با تعاریفی که جرم‌شناسان و جامعه‌شناسان غربی می‌کنند، متفاوت است. تعریفی که غربی‌ها از جرم دارند مبتنی بر نسبیت‌گرایی است که نمی‌توان در مورد ماهیت یک رفتار بدون ملاحظات فرهنگی و اجتماعی، داوری کرد و آن را بهنجار یا نابهنجار دانست، در صورتی که در اسلام، جرم بر اساس معرفت‌شناسی و انسان‌شناسی مبتنی بر سعادت و کمال واقعی انسان نه بر اساس هنجارهای نسبی، تعریف می‌شود. از این رو ممکن است از منظر جرم‌شناسان و جامعه‌شناسان غربی، چیزی جرم تلقی شود که اسلام آن را مباح می‌داند و در اسلام، چیزی جرم نامیده شود که اندیشمندان غربی، آن را جرم نمی‌دانند.

مؤلفه‌های تفکر و فرهنگ بسیجی

فرهنگ بسیجی ریشه در اسلام دارد و برگرفته از آن است و به مجموعه عقاید و ارزش‌ها و اخلاقیاتی گفته می‌شود که بسیجیان دوران هشت سال دفاع مقدس به آن‌ها متصف بودند و دیگر بسیجیان هم باید به آن متصف باشند. عقاید و ارزش‌ها و اخلاقیات مذکور، توسط امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری به‌صورت تفصیلی تبیین شده است.

۱- ایمان و عشق به خدا

اولین و اصلی‌ترین تفکر و فرهنگ بسیجی ایمان و عشق به خداوند است که در آیات و روایات ذکر شده است. ایمان و عشق به خدا مبنا و اساس تفکر بسیجی است. در معارف اسلامی حب به خدا بسیار ارزشمند است «وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ» و کسانی که ایمان آورده‌اند محبت بیشتری به خدا دارند. مؤمنان بالاترین محبت را به خدا دارند و هیچ چیز را به اندازه او دوست نمی‌دارند. از این جمله می‌توان دریافت علامت ایمان این است که خدا در نظر انسان از هر چیز دیگر محبوب‌تر باشد که این حداقل و حد نصاب محبت و لازمه کمترین مراتب ایمان خواهد بود و می‌تواند تکامل یابد تا آنجا که انسان جز ذات مقدس حق تعالی هیچ چیز را اصالتاً دوست نداشته باشد و هر چیز دیگری را به تبع، یعنی به قدر ارتباطی که با خدا و محبوبیتی که در

۳. قانون مجازات اسلامی، مصوب ۱۳۹۲، ماده ۲

پیشگاه وی دارد، دوست بدارد. مؤمنان شدیدترین محبت را به خداوند دارند. از این جمله قرآنی که ذکر خواهد شد فهمیده می‌شود که نشانه ایمان این است که خداوند از هر چیز دیگری نزد انسان، محبوب‌تر است و این محبوبیت حداقل ایمان است که می‌تواند تکامل پیدا کند و به جایی برسد که چیزی را اصالتاً و مستقلاً از ذات خداوند دوست ندارد و اگر چیزی را هم دوست دارد به تبع دوست داشتن خداوند است.^۴

۲- اخلاص

یکی دیگر از مؤلفه‌های فرهنگ بسیجی، اخلاص است. بدین معنا که عمل جهادی و حضور بسیجیان در صحنه نه برای کسب قدرت و یا منافع شخصی و مادی و یا رضایت دیگران، بلکه تنها مبتنی بر انجام وظیفه و کسب رضای الهی صورت می‌گیرد. با این نگرش، هر عمل غیر مبتنی بر اخلاص بی‌ارزش است. در اعمال انسان‌ها دو جنبه وجود دارد یکی جنبه فعلی و دیگری جنبه فاعلی. منظور از جنبه فاعلی همان نیت و انگیزه و جنبه فعلی آن، هیئت و شکل آن است. برای اینکه عملی با ارزش باشد هم باید حسن فاعلی و هم حسن فعلی داشته باشد.

۳- بصیرت

از مهم‌ترین ویژگی فرهنگ بسیجی است که کاربرد فراوانی در زندگی اجتماعی، برای تصمیم‌گیری دارد. بی‌تردید، یکی از مهم‌ترین رازهای شکست حکومت امام علی علیه‌السلام، سوءاستفاده دشمنان از بی‌بصیرتی هواداران ایشان بود، در گزارشی آمده که امام در این باره می‌فرماید: «یا أَهْلَ الْكُوفَةِ، مَنِيْتُ مِنْكُمْ بِثَلَاثٍ وَ اثْنَتَيْنِ: صُمُّ دَوُوْ أَسْمَاعٍ وَ بُكْمٌ دَوُوْ كَلَامٍ وَ عُمِيٌّ دَوُوْ أَبْصَارٍ، لاَ أَحْرَارٌ صِدْقٍ عِنْدَ اللَّفَاءِ وَ لاَ إِخْوَانٌ ثِقَةٍ عِنْدَ الْبَلَاءِ. ای کوفیان! من به سه خصلت [که در شما هست] و دو خصلت [که در شما نیست]، گرفتار آمده‌ام: گوش دارید، اما گریه و زبان دارید، اما لالید و چشم دارید، اما کورید: نه هنگام دیدار، آزاد مردانی هستید صادق و نه به گاه سختی، برادرانی مورد اعتماد»

مسئول دانستن خود در برابر جامعه و فعالیت داوطلبانه

امروزه، گرایش حاکم بر جهان غرب، عدم مسئولیت‌پذیری مردم در قبال جامعه است. یعنی با حکومت تفکر لیبرال دموکراسی، مردم برای اداره جامعه افرادی را انتخاب می‌کنند تا در حد ضرورت مدیریت را بر عهده گیرند و قوانین مصوب از سوی مردم را اجرا کنند که نتیجه این تفکر، دخالت حداقلی دولت در زندگی مردم است و از طرفی دیگر لیبرالیسم اقتضا می‌کند که مردم، حداکثر آزادی را داشته باشند و تکلیفی بر آن‌ها تحمیل نشود، این حداکثری بودن آزادی برای افراد، عدم مسئولیت آن‌ها را در برابر امور جامعه به ارمغان می‌آورد و با چنین تفکری است که اگر حادثه‌ای برای جامعه پیش بیاید چه این حادثه طبیعی همچون سیل و زلزله باشد و چه بحران اجتماعی همچون فقر و انحراف جامعه از انسانیت خود، افراد هیچ مسئولیتی را بر خود لازم نمی‌دانند مگر اینکه عواطف درونی یا تعالیم دینی او را به شتاب در یاری امور یاد شده ترغیب کند. و از سایر عوامل و عناصری که این نوع فرهنگ را می‌سازند فردگرایی یا ایندیویدوالیسم، انسان‌مداری و یا اومانیسیم و جدایی دین از سیاست یا سکولاریسم می‌باشند که هر کدام، این روحیه را تقویت می‌کند.

گفتار دوم: کارکرد بسیج

^۴ محمد تقی مصباح یزدی، انسان‌سازی در قرآن، ص ۱۵۹

کارکرد و مأموریت بسیج، حوزه‌های مختلفی را در بر می‌گیرد. همان‌طور که در تعریف بسیج بیان شد، بسیج محدود به امور نظامی نیست، بلکه با توجه به مشکلات جامعه، خود را به‌روز رسانی می‌کند. از این‌رو بسیج تفاوت‌های اساسی با نیروی انتظامی و ارتش دارد. نیروی بسیج به لحاظ اهداف، کارکرد، ساختار با نیروی انتظامی و ارتش تفاوت عمده‌ای دارد، از حیث اهداف، نیروی نظامی و ارتش صرفاً به دنبال برقراری نظم و امنیت هستند ولی بسیج به دنبال حفظ دستاوردهای امنیتی، فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی انقلاب اسلامی است، از حیث کارکرد هم نیروی انتظامی و ارتش صرفاً به فعالیت‌های نظامی اشتغال دارد، ولی نیروی بسیج به فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی، نظامی و... مشغول است. از حیث ساختار و نیروی انسانی، بسیج دارای موقعیت‌های سنی، شغلی، زبانی، فرهنگی، دینی و جغرافیای متفاوتی است، از این‌رو دارای ترکیب واحدی نیست ولی نیروی انتظامی و ارتش دارای ترکیب واحد است.

جایگاه بسیج و نظریات مرتبط با آن

در این مبحث به برخی نظریات منطبق با فعالیت‌های نهاد بسیج پرداخته خواهد شد.

گفتار اول: نظریه نظارت یا کنترل اجتماعی

نهاد بسیج به‌عنوان نهادی که مبنای آن را مشارکت عمومی تشکیل می‌دهد از طریق کنترل اجتماعی به پیشگیری از جرم می‌پردازد. هر جامعه ابزار و وسایلی را به جهت مقابله با انحراف و ناهنجاری‌های اجتماعی در نظر می‌گیرد که این ابزار یا از درون افراد جامعه یا از قدرت قوای بازدارنده ناشی می‌شود این دو بنیان، نظارت اجتماعی را شکل می‌دهد که می‌توان آن را فرآیندی مهم و حیاتی و ضامن بقای جامعه در برابر ناهنجاری‌ها دانست. کنترل یا نظارت اجتماعی کارکردهای مثبتی مثل اجتماعی شدن، حفظ نظم اجتماعی و صیانت از ارزش‌های اجتماعی را در جوامع امروزی رقم می‌زند. کنترل اجتماعی از مباحث مهم و کارآمد جامعه‌شناسی انحرافات است که تقویت آن می‌تواند مشکل‌گشای بسیاری از کج روی‌ها در جامعه شود و متقابلاً اگر هم تضعیف شود، جامعه به کج روی و ناهنجاری خود ادامه خواهد داد. اگر نظارت و کنترل اجتماعی وجود نداشته باشد، فرهنگ ناهنجار بر جامعه تسلط پیدا خواهد کرد و در نتیجه با جامعه فاسدی روبه‌رو خواهیم شد که افراد زیادی از جمله خود هنجارشکنان را قربانی خواهد کرد. نظارت در زبان فارسی به معنای عمل ناظر و مقام او، مراقبت در اجرای امری است^۷ و معادل انگلیسی آن «Control» می‌باشد. کنترل اجتماعی یعنی ابزار و سازوکارهایی که گروه یا نهادی با استفاده از آن، اعضای مورد نظر خود را وادار به پذیرش قوانین، مقررات هنجارها می‌کند و آن‌ها را به سمت جامعه‌ای با الگوی معین، ترغیب، تشویق و الزام می‌کند.^۸ به عبارت دیگر کنترل اجتماعی، همه سازوکارهایی را شامل می‌شود که جامعه و گروه‌های تشکیل‌دهنده آن‌ها بر رفتار افراد جامعه تأثیر می‌گذارد و آنان را به هم‌نوایی با هنجارهای عمومی فرا می‌خواند. پس نظارت اجتماعی را می‌توان فرآیندی دانست که جامعه را برای واداشتن اعضا به سازش و جلوگیری از ناسازشکاری هدایت می‌کند. بیشتر جامعه‌شناسان در تعریف نظارت اجتماعی، ابزار و اهداف نظارت را مطرح کرده‌اند و مواردی چون ارزش‌ها، ثبات، هم‌نوایی و رعایت هنجارهای مطلوب را از اهداف نظارت اجتماعی ذکر کرده‌اند که موجب از بین رفتن انحرافات و کج روی و

^۵ . سیدمحمد میرسندسی، ضرورت جامعه شناختی نظارت همگانی، ص ۶۷

^۶ . حسن غفاری فرد، نظارت و کنترل اجتماعی، ص ۹۶

^۷ . حسن عمید، پیشین، ص ۷۴۶

^۸ . سیدمحمد میرخلیلی، پیشین، ص ۳۰۵

رعایت هنجارها و قوانینی که جامعه مطلوب می‌داند خواهد شد. کنترل اجتماعی را می‌توان به کنترل رسمی، غیر رسمی و یا بیرونی و درونی تقسیم کرد که تعریف هر کدام به‌طور خلاصه بیان خواهد شد همچنین بعد از این موارد به کنترل اجتماعی هیرشی پرداخته خواهد شد.

الف: کنترل اجتماعی رسمی

برخی کنترل اجتماعی رسمی را این‌گونه تعریف می‌کنند: «کنترل اجتماعی رسمی در بردارنده اقداماتی است که منابع اقتدار، آن‌ها را در مسیر مقابله با وقوع جرم و کج‌روی در جامعه عهده‌دار می‌شوند. این اقدام‌ها به سبب متکی بودن بر ضمانت‌های دولتی، از یک‌سو، عمدتاً الزام‌آور و متکی بر قهر و اجبارند و از سوی دیگر به گستره‌ای خاص از هنجارهای اجتماعی یعنی هنجارهای رسمی محدودند که با تکیه بر همان ضمانت‌های حکومتی تعریف می‌شوند.» بیان دیگر این نوع نظارت، مطابق قوانین و مقررات تعریف می‌گردد مثل مأموران پلیس و ضابطین دادگستری که طبق قانون نظارت می‌کنند و حق ندارند خارج از آن محدوده عمل کنند.

ب: کنترل اجتماعی غیر رسمی

در یک تعریف، کنترل اجتماعی غیر رسمی کنترلی است که توسط نهادهای غیر رسمی صورت می‌گیرد یعنی هرچه فرد بیشتر احساس کند تحت نظارت و مراقبت دیگران است هم‌نوایی او با هنجارهای اجتماعی و مقررات جامعه بیشتر می‌شود.^۹ در تعریف دیگر، کنترل اجتماعی را می‌توان آن کنترل گسترده عامی دانست که بر مخاطبین خود در محیط‌های متفاوتی مانند خانواده، مدرسه، هیات‌های مذهبی، بسیج ... تأثیر می‌گذارد.^{۱۰} روش‌های اعمال این نوع کنترل به صورت‌های مختلف اقناعی و ارشادی می‌باشد. مقصود نگارنده در این پژوهش هر دو تعریف می‌باشد.

ضمانت اجرای کنترل غیر رسمی، به دو دسته تقسیم می‌شود از یک‌سو متغیرهای درونی مانند ترس عدم پذیرش رفتار توسط جامعه، رانده شدن توسط دوستان و اطرافیان و هراس از ایجاد موج مخالفت افکار عمومی علیه او می‌باشد و از سوی دیگر اهرم‌های بیرونی مانند مورد تشویق قرار گرفتن و یا تمسخر شدن توسط دیگران را می‌توان نام برد. کنترل رسمی محدود به هنجارهای رسمی است، هنجارهای غیر رسمی، پشتوانه‌هایی نظیر سبک زندگی، آداب و رسوم، باورها و ارزش‌ها را به همراه دارد. ولی از ضمانت‌های همچون سرزنش دیگران برخوردار می‌باشد از این‌رو غالباً نیازی به کنترل‌های رسمی برای صیانت از هنجارهای مطلوب جامعه ایجاد نمی‌شود.

ج: کنترل درونی

کنترل‌های درونی انواعی از وسایل و ابزاری است که فرد از درون به مقاومت و صبر در برابر انجام رفتار انحرافی می‌پردازد و آن نوع رفتاری از خود بروز می‌دهد که مورد انتظار جامعه است. از این‌رو هیرشی باور داشت که خودکنترلی قوی، باعث کم شدن احتمال درگیری افراد در جرم می‌شود در نتیجه ارتکاب جرم در فرد را به حداقل می‌رساند. در مقابل این کنترل، کنترل‌های بیرونی هستند که با ساز و کارهای فردی و اجتماعی از طریق محدودیت‌های مادی و فیزیکی ایجاد و اعمال می‌شود که نتیجه آن کاهش فرصت‌های ارتکاب کج روی و انحراف است.

^۹ . سعید امیرکاوه، نظارت اجتماعی، ص ۴۳

^{۱۰} . علی ایار و سعید خانی و فرشید خضری، بررسی نقش حمایت و کنترل اجتماعی در ارتکاب جرم با مطالعه میدانی در میان جوانان مجرم و عادی شهر ایلام، ص ۲۲

^{۱۱} . علی سلیمی و محمد داوری، پیشین، ص ۵۰۷

د: کنترل اجتماعی هیرشی

هیرشی بر این باور است زمانی جرم به وقوع می‌پیوندد که قیود فرد نسبت به اجتماع ضعیف شود و یا از بین برود، وی فرد بزهکار را شخصی می‌داند که از قیود و کنترل اجتماعی رها شده است به عبارت دیگر وقتی جرم اتفاق می‌افتد که افراد نسبت به قید و بندهای اجتماعی کم‌توجه یا بی‌توجه باشند. این قیود عبارت است از وابستگی، تعهد، درگیر بودن و باورها.

و: کنترل اجتماعی و بسیج

نهاد مردمی بسیج دارای سازوکاری است که افراد را به پذیرش قوانین و مقررات و رعایت هنجارها فرا می‌خواند و در بین افراد هم‌نواپی ایجاد می‌کند، این ابزارها همان نقشی است که بسیج در کنترل اجتماعی دارد. آنچه موجب می‌شود بسیج بتواند در جامعه نقش کنترلی و نظارتی داشته باشد، مشارکت و همکاری عموم مردم می‌باشد که با مکانیسم خاص خود به کنترل افراد می‌پردازد در نتیجه باعث می‌شود از انحراف و جرم جلوگیری شود.

ز: کنترل رسمی و بسیج

حکومت در موارد خاص و خیلی محدود به نهاد مردمی بسیج اقتدار داده است تا با تکیه بر اجبار و قهر به مقابله با جرم و انحراف بپردازد، ابزاری که بسیج می‌تواند از طریق آن به کنترل بپردازد، عرصه‌های اطلاعاتی، ضابط دادگستری بودن، حفاظت از اماکن مهم و همکاری با نیروی انتظامی است. این نوع نظارت بسیج را می‌توان کنترل رسمی دانست. در برخی شهرها و کشورها، نیروی غیرنظامی را به پلیس ضمیمه می‌کنند تا هم حضور و حمایت اجتماعی بیشتری رخ بدهد و هم وقت آزاد بیشتری برای پلیس فراهم شود تا موجب بازدهی بیشتر پلیس شود.^{۱۲} بسیج هم به عنوان مدنی و اجتماعی در شرایط خاصی نقش پلیس را با شرایط خیلی محدودتر ایفا می‌نماید. همان‌طور که ذکر شد در موارد معین در قانون، بسیج به عنوان ضابط دادگستری شناخته شده است، یعنی زمانی که جرمی به وقوع می‌پیوندد و نیروی انتظامی حضور ندارد، به برخی افراد معمولی و غیر نظامی بسیجی جامعه که از قبل آموزش دیده‌اند، اجازه داده شده است وارد عمل شود و به‌طور رسمی از وقوع جرائم احتمالی پیشگیری کند. به عبارت دیگر یکی از مصادیق کنترل رسمی بسیج، ضابط بودن است از دیگر مصادیق کنترل رسمی توسط بسیج، حفاظت از اماکن مهم و پر رفت و آمد، ایجاد و تأمین امنیت در ایام خاص می‌باشد. مثل برقراری نظم و هدایت دسته‌های عزاداری در ماه محرم و یا حضور در محل صندوق‌های رأی جهت پیشگیری از وقوع جرائم احتمالی.

ح: کنترل غیر رسمی و بسیج

کنترل اجتماعی رسمی، تنها بخشی از کارکرد بسیج می‌باشد، در واقع کارکرد مهم‌تر و مؤثرتر بسیج، کنترل غیر رسمی این نهاد مردمی می‌باشد. از طرفی یکی از اهداف بسیج اقناع و ارشاد افراد جامعه از سوی خود آن‌هاست که در قالب کارهای فرهنگی و تبلیغی در سطح جامعه ایجاد می‌شود و از طرف دیگر به علت اینکه اجزای تشکیل‌دهنده بسیج خود مردم هستند موجب شده است نوعی نظارت غیر رسمی نسبت به یکدیگر داشته باشند. علاوه بر این، برنامه‌های بسیج بر اساس مشارکت عمومی شکل می‌گیرد، در نتیجه ارتباطی که افراد با یکدیگر دارند موجب همبستگی بین آن‌ها می‌شود که این امر به نوبه خود کنترل غیر رسمی را پدید می‌آورد. به‌طور مثال در فعالیت‌های اجتماعی، فرهنگی، تفریحی و سیاسی که از سوی بسیجیان صورت می‌گیرد و یا حلقه‌های صالحینی که بین آن‌ها تشکیل می‌شود، افراد را در معرض تعامل با یکدیگر قرار می‌دهد، در نتیجه این تعامل، همبستگی بین آن‌ها به وجود خواهد آمد که نظارت غیر رسمی را شکل می‌دهد و همین امر باعث می‌شود

^{۱۲} . عبدالرضا جوان جعفری و سیدمهدی سیدزاده ثانی، رهنمودهای عملی پیشگیری از جرم، ص ۲۲۵

اعضا از ارتکاب جرم بپرهیزند. این کنترل به دو دلیل ایجاد می‌شود: یکی اینکه افراد می‌ترسند اگر مرتکب تخلف و جرمی شوند از سوی سایر بسیجیان طرد شوند و به آن‌ها بی‌مחلی شود و دوم اینکه اگر به کارهای مثبت بپردازند، تشویق و ترغیب سایر اعضا را به همراه خواهد داشت. به عبارت دیگر، قضاوت دیگران و اینکه آن‌ها چطور در موردشان فکر می‌کنند، برای افراد اهمیت بیشتری می‌یابد و در نهایت اندیشه مجرمانه در فرد پدید نخواهد آمد.

ط: کنترل هیرشی و بسیج

اهداف و روش‌هایی که نهاد مردمی بسیج اتخاذ می‌کند با قیودی که هیرشی برای پیشگیری از جرم مطرح کرده، همخوانی دارد البته این نکته شایان ذکر است که اهداف و روش‌های بسیج تنها به این قیود محدود نمی‌شود، بلکه بسیج با این شیوه به‌عنوان یکی از روش‌ها، پیشگیری از جرم و انحراف را در جامعه پدید می‌آورد. قیود اجتماعی هیرشی به چهار دسته تقسیم می‌شود که بسیج از طریق این موارد به کنترل می‌پردازد.

ی: خودکنترلی و بسیج

یکی از بهترین روش‌های جامعه‌پذیری افراد، تقویت خودکنترلی در آن‌ها می‌باشد، یعنی یک امر درونی، او را از انجام جرائم بر حذر می‌دارد، خودکنترلی که معادل تقوا می‌باشد در اسلام از اهمیت فراوانی برخوردار است. کسی که از عنصر تقوا یا خودکنترلی برخوردار باشد حتی اگر در خلوت خود باشد و کسی هم بر او نظارت نداشته باشد باز مرتکب جرم نخواهد شد. نهاد بسیج هم در تلاش است بتواند با تقویت باورهای دینی بسیجیان، آن‌ها به صورتی پرورش دهد که دارای کنترل درونی قوی باشند.

د: همبستگی اجتماعی و بسیج

بسیج جریان و نیروی مردمی است که بر اساس آگاهی، تعقل و وفاداری به ارزش‌های برآمده از اسلام و انقلاب اسلامی، در پی ارتقای هر چه بیشتر سرمایه اجتماعی خویش است. بسیج با توجه بسیج زمانی می‌تواند نقش محوری ایفا کند که مردم خود را متعلق به جایگاه نهاد بسیج بدانند. مراکز سازمانی وفاداری خود را بر اساس تعهدات سازمانی، موظف به انجام اموری می‌داند که از سوی آن سازمان به ایشان محول شده است و در مقابل این وظایف، حقوق و مزایا دریافت می‌کنند، اما بسیج‌کانون خودجوش مردمی است که بر اساس تعلق خاطر و وفاداری که نسبت به ارزش‌های انقلاب دارند، بدون هیچ مزد و مزایایی خود را موظف می‌دانند که برای حاکم شدن هنجارهای مذکور، تمام تلاش خود را مصروف دارد. به همین دلیل با توجه به فلسفه وجودی بسیج که بر اساس مشارکت مردمی به وجود آمده است، زمانی می‌تواند این نهاد ادامه پیدا کند پایگاه مردمی آن، خود را همچنان متعلق به این نهاد بدانند. از این رو پایگاه‌ها و مراکز و مختلف و گسترده بسیج تحت عنوان بسیج اقشار و محلات که تقریباً در تمام صنوف و اقشار مختلف مردم از شهر و روستا و عشایر و قومیت‌های مختلف گرفته تا دانشجویان و طلاب و مهندسين و ورزشکاران را پوشش می‌دهد، نهاد مردمی بسیج با توجه به کارکرد فرا سازمانی که دارد به‌عنوان یک نهاد مردمی اما منظم که حد واسط دولت و ملت، نقش انسجام بخش و همبستگی ساز ایفا می‌کند.

به‌عبارت‌دیگر تفکر بسیج که برآمده از تفکر ناب اسلام است به دنبال علقه و همبستگی مادی و معنوی مردم در اقشار و صنوف مختلف است، یعنی نهاد مردمی بسیج بر اساس احساس مسئولیتی که افراد نسبت به هم دارند و به حکم آیه «انما المومنون اخوه» به دنبال ایجاد همبستگی و برادری هستند و برای پیشرفت مادی و معنوی یک‌دیگر، تلاش می‌کنند. بسیج با توجه خواستگاه مردمی که دارد با تفکر انزوا و جدایی‌طلبی به‌شدت مقابله می‌کند و بجای آن، با توجه به نفوذی که در اقشار و محلات دارد، در صدد ایجاد همبستگی بین آن‌هاست، این همبستگی که نظارت غیر رسمی را به وجود می‌آورد موجب کاهش

جرم و کج روی می‌شود. در توضیحی دیگر با توجه به اینکه بسیج به صورت متخصصین و مردمی در نهادها، سازمان‌ها و محلات حضور دارد، به خاطر اینکه اعضای آن دارای هدف مشترکی هستند و نیرویی، موجب کشش این افراد به سمت فعالیت و خدمت در کنار یکدیگر می‌شود، همین امر باعث می‌شود بسیجیان نسبت به یکدیگر، احساس برادری، وفاداری، تعلق و تعهد داشته باشند که در نتیجه همبستگی اجتماعی را رقم می‌زند.

ب: همگونی فرهنگی و بسیج

بسیج در اقشار و محلات مختلفی که حضور دارد که با اعمال فرهنگ بسیجی می‌تواند موجب همگونی فرهنگی در خرده فرهنگ‌های مختلف شود. بسیج به عنوان نهادی که از خود مردم شکل گرفته است در قالب‌های متفاوتی، نقش فرهنگی خود را ایفا می‌کند و تقریباً همه اقشار و قومیت‌های مختلف را در بر می‌گیرد. همچنین این نهاد مردمی در صدد این است که فرهنگ خود یعنی فرهنگ بسیجی را که برآمده از مبانی اسلام می‌باشد را از طریق اقشار مختلف به اعضای خود منتقل کند. به عبارت دیگر همین که بسیج با فرهنگ خاص خود در خرده فرهنگ‌های مختلف قومی، زبانی، شغلی و جنسی و ... حضور دارد، موجب همگونی فرهنگی می‌شود و آن‌ها را دارای فرهنگ مشترک می‌کند. بسیج در تلاش است تا با فرهنگ خود که دارای مؤلفه‌های نظیر صبر و استقامت، ایثار و فداکاری، مسئولیت‌پذیری و ... می‌باشد بین خرده فرهنگ‌های مختلف، همگونی فرهنگی ایجاد کند. در این صورت دیگر فرقی بین زن یا مرد بودن، پیر یا جوان بودن، فارس یا غیر فارس بودن، مهندس یا وکیل بودن، شهری یا روستایی بودن وجود ندارد بلکه بر تفکر همه این افراد باید فرهنگ بسیجی حاکم بشود که این همگونی فرهنگی، کاهش بزهکاری را به همراه خواهد داشت، به عنوان مثال اگر مؤلفه‌ای مثل صبر و استقامت را در نظر بگیریم، بسیج می‌خواهد این مؤلفه را در بین اقوام مختلف مثل ترک‌ها، لرها، بلوچ‌ها و فارس‌ها یا بین زن‌ها و مردها و یا بین اصناف مختلف مثل وکلا و مهندسين، ایجاد کند که در نتیجه ممکن است کسی در شمال کشور زندگی کند و دیگری در جنوب کشور که هر کدام دارای آداب و رسوم خاصی است ولی به خاطر پذیرش فرهنگ بسیجی، به طور مثال آستانه صبر و استقامتشان تقویت شده است. همچنین روحیه مسئولیت‌پذیری و امر به معروف و نهی از منکر در بسیجیان، زمینه شکل‌گیری همگونی فرهنگی را فراهم می‌آورد یعنی این نوع روحیه به دنبال حاکم کردن ارزش‌ها و هنجارها در جامعه هستند که فرهنگ همگون را ایجاد می‌کند.

جایگاه بسیج در انواع پیشگیری

پیش‌گیری از جرم مجموعه‌ای از اقدامات و تدابیری است که به کار گرفته می‌شود تا از وقوع جرم و یا تکرار جرم جلوگیری شود. جرم‌شناسان الگوهای مختلفی را برای پیشگیری از جرم ارائه کرده‌اند، ولی آنچه نگارنده مدنظر دارد تقسیمات پیشگیری از جرم به پیشگیری اجتماعی و پیشگیری وضعی می‌باشد. جرم‌شناسان معتقدند برای پیشگیری از جرم چاره‌ای جز مشارکت و سهیم کردن مردم وجود ندارد و زمانی می‌توان جرم را ریشه‌کن نمود که همه مردم در آن سهیم باشند، به همین دلیل بسیج که بر پایه مشارکت مردم بنا شده است می‌تواند نقش ویژه‌ای را در انواع پیشگیری ایفا کند، در این مبحث به این کارکرد مهم بسیج پرداخته خواهد شد.

گفتار اول: پیشگیری اجتماعی

همان‌طور که قبلاً ذکر شد، پیشگیری اجتماعی یکی از مهم‌ترین و مؤثرترین قسم از پیشگیری است. پیشگیری اجتماعی دو کارکرد دارد یکی ناظر بر جامعه و افراد و دیگری ناظر به کودکان در معرض آسیب است. به عبارت دیگر پیشگیری اجتماعی مجموعه از تدابیر و اقداماتی است که با مداخله در فرآیند رشد افراد، بهبود شرایط زندگی آن‌ها و سالم‌سازی محیط اجتماعی و

طبیعی، به دنبال حذف یا کاهش علل جرم‌زا و در نتیجه پیشگیری از بزهکاری است. در پیشگیری وضعی اقدامات و تدابیری به کار گرفته می‌شود که بین گذر از اندیشه مجرمانه به عمل مجرمانه اختلال و مانع ایجاد کند اما در پیشگیری اجتماعی، اقداماتی به کار گرفته می‌شود که در افراد اندیشه مجرمانه‌ای شکل نگیرد. بسیج به‌عنوان یک ظرفیت درونی و مبتنی بر الگوی ایرانی اسلامی، از طریق پیشگیری اجتماعی، در تلاش است به انحاء مختلفی از وقوع جرم جلوگیری کند که در این گفتار به آن پرداخته خواهد شد.

الف: بسیج و پیشگیری جامعه مدار

پیشگیری جامعه مدار شامل اقدامات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی نسبت به محیط‌هایی که فرد در آن‌ها زندگی و کار می‌کند اعمال می‌شود.

تقویت و ترویج باورها و ارزش‌های دینی

یکی از عوامل مهم و کارآمدی که رفتار انسان‌ها، کنش‌ها و واکنش‌های او را تنظیم می‌کند، باورهای دینی و اهتمام به امور معنوی است. اعتقادات و باورهای دینی به دلیل نفوذ و تعمیق در اندیشه و ذهن انسان‌ها، ایجادکننده تعادل رفتاری و خردمندی قابل اعتماد در فرد و جامعه است که از ضمانت اجرای قوی و قابل اعتمادی برخوردار است. همچنین تاریخ نشان داده است ایمان آوردندگان به ادیان الهی و آموزه‌های معنوی و اخلاقی نسبت به کسانی که به آموزه‌های مذکور باور نداشته‌اند از رفتار انحرافی کمتری برخوردار بوده‌اند. تقویت باورهای دینی در افراد باعث پیشگیری از جرم و کاهش آمار بزهکاری می‌شود. چون اسلام دارای ارزش‌ها و آموزه‌هایی است که اگر افراد به آن ایمان بیاورند موجب می‌شود اندیشه مجرمانه در اذهانشان شکل نگیرد.

ترویج و تقویت فرهنگ و تفکر بسیجی

فرهنگ بسیجی ریشه در اسلام دارد و برگرفته از آن است و به مجموعه عقاید و ارزش‌ها و اخلاقیاتی گفته می‌شود که بسیجیان دوران هشت سال دفاع مقدس به آن‌ها متصف بودند و دیگر بسیجیان هم باید به آن متصف باشند. برای یافتن مؤلفه‌های فرهنگی حاکم بر نهاد یا مجموعه‌ای خاص، اولاً باید به تئورسین‌ها و مؤسسنین و اهداف آنان رجوع کرد که بتوان فهمید بر چه اساسی چنین نهادی را به وجود آورده‌اند ثانیاً باید به اداره‌کننده و تداوم‌دهنده آن نهاد یا مجموعه باید را مورد توجه قرار داد، ثالثاً از عملکرد آن مجموعه یا نهاد و اعضای آن می‌توان پی برد که مؤلفه‌های فرهنگی حاکم بر آن بر چه استوار است. برای شناسایی مؤلفه‌های فرهنگی بسیج هم باید به تئورسین، اداره‌کنندگان و عملکرد اعضای بسیج از بدو تأسیس رجوع کرد. از این‌رو برای شناسایی مؤلفه فرهنگ بسیج باید سخنان امام خمینی، مقام معظم رهبری و عملکرد بسیج بخصوص در دفاع مقدس را مورد توجه قرار داد.

تقویت هویت ملی و دینی

آنچه انسان، در پاسخ به سؤال در مورد کیستی خود می‌دهد، او را از سایر انسان‌ها متمایز می‌کند، این تمایز را می‌توان در نوع نگرش، روحیات و ویژگی‌های آن‌ها دانست، از این‌رو فرد نقش و جایگاه خود را در میان سایر انسان‌ها پیدا می‌کند و زندگی فرد دارای معنا می‌شود و در او حرکت ایجاد می‌کند. هویت، احساس تعلق به جامعه است که این احساس تعلق، در رفتار فرد مؤثر است و همچنین اعضای یک گروه را از دیگر اعضا متفاوت می‌کند. از این‌رو با تقویت شدن هویت، فرد در مقابل هنجارها و

^{۱۳} . یوسف ترابی، نقش دین و معنویت در پیشگیری از جرم با تأکید بر اسلام، ص ۱۰۹

ارزش‌های جامعه خود احساس مسئولیت و تعهد می‌کند و به مشارکت در امور مختلف می‌پردازد و انتظاراتی که جامعه از او دارد را برآورده می‌سازد.^{۱۴}

مقابله با آسیب‌های ماهواره و فضای مجازی

یکی از اموری که در به‌طور جدی در دستور کار نهاد مردمی بسیج قرار گرفته است، مقابله با آسیب‌های ماهواره و فضای مجازی است.

محرومیت‌زدایی و سازندگی

محرومیت و فقر می‌تواند، موجب بسیاری از جرائم شود، غالباً وضعیت اقتصادی یکی از مجموعه شرایطی است که زمینه عملکرد سایر عوامل را فراهم می‌کند، یعنی متغیرهای اقتصادی، اهرم‌های کنترل اقتصادی در زندگی افراد است که اگر این درجات و متغیرها اقتصادی رو به پایین باشد، منجر به برآورده نشدن نیازهای زندگی می‌گردد، این نیازها را می‌توان آب، غذا، ابزار و امکانات، تأمین معاش، ارتقا منزلت شغلی، اجتماعی، بهداشت و درمان، آموزش و غیره نام برد.^{۱۵} تأکید دین مقدس اسلام به فقر و مبارزه با آن، نشانگر پیامدهای منفی و مشکل‌زایی است که این معضل در زندگی فردی و اجتماعی قرار دارد، به‌طوری‌که اگر اقدامات مناسب صورت نگیرد، انحراف و رفتارهای مجرمانه را در پی خواهد داشت.^{۱۶}

بسیج و پیشگیری رشد مدار

قسم دوم پیشگیری اجتماعی، پیشگیری رشد مدار می‌باشد که در تلاش است به‌وسیله بهبود بخشی توانایی‌های اجتماعی اطفال، بتواند خطر گرایش به بزهکاری در آن‌ها را به حداقل برساند. این نوع پیشگیری بر این باور شکل گرفته است که رفتار و آداب اکتسابی افراد از سن تولد تا بزرگسالی، زمینه‌ساز رفتارهای مجرمانه می‌باشد. به همین دلیل با مداخله به‌موقع در روند شکل‌گیری شخصیت اطفال در خانواده، مدرسه و محیط آن‌ها، مانع نهادینه شدن بزهکاری در نوجوانان شود و رشد و توسعه اجتماعی آن‌ها را رقم زند.

جایگاه بسیج، موانع و چالشها

نهادهای سازمان‌ها و وزارتخانه‌های مختلف در کشورهای جهان، سالهاست که به فعالیت می‌پردازند و تجربه خوبی از این فعالیت‌ها کسب کرده‌اند. از این‌رو آسیب‌ها و مشکلات آن شناسایی شده و برطرف گشته است. ولی نهادی مانند بسیج که مبتنی بر مشارکت مردم است و سازمان آن حلقه‌های اصلی مردم و حکومت است، دارای کارکردهای مختلف و زیادی است که نمونه‌ی آن در هیچ کشوری تجربه نشده است، از این‌رو، این نهاد، به علت نو پا بودن و تازه تأسیس شدن، با چالش‌ها و موانع، مشکلاتی و آفاتی روبه‌رو بوده است که این آفات و مشکلات باید برطرف شود. البته این نکته شایان ذکر است، هر پدیده‌ی سودمندی دارای آفاتی است برای نمونه: آفت زیرکی خودستایی است، آفت شجاعت تعدی، آفت گذشت‌منت، آفت زیبایی غرور، آفت عبادت عجب، آفت سخن گفتن دروغ، آفت علم فراموشی، آفت بردباری سبک‌سری، آفت شرافت خانوادگی فخرفروشی و آفت بخشندگی اسراف، همچنین آفت نهاد امر به معروف و نهی از منکر، خشونت است، آفت نکاح موقت، زیاده‌روی در آن است و آفت نهادهای بین‌المللی، سوءاستفاده می‌باشد و آفت حکومت اسلامی، نفاق و ریا است. از این‌رو اگر آفات پدیده‌های سودمند، برطرف

^{۱۴} . بهمن اکبری، بحران هویت و هویت دینی، ص ۲۲۱

^{۱۵} . فرید محسنی، جرم‌شناسی، ص ۳۴۱

^{۱۶} . اسماعیل اسفندیاری، فقر و انحرافات اجتماعی: زمینه و انگیزه، ص ۶۵

نشود، پس از مدتی تبعات آن در قالب چالش آشکار می‌شود و همین امر موجب می‌شود آن پدیده، نتواند نقش کارکردی و اصلی خود را ایفا کند.

موانع و چالش‌های درون سازمانی

از دیگر موانع و چالش‌های، نهاد مردمی بسیج، مربوط به درون سازمان بسیج است که به برخی از آن‌ها اشاره خواهد شد.

الف: ضعف برنامه‌ریزی و بی‌نظمی در بسیج

از دیگر اموری که بسیج از آن رنج می‌برد، ضعف در برنامه‌ریزی و بی‌نظمی می‌باشد. باید دانست که ضعف در برنامه‌ریزی، بی‌نظمی را به وجود می‌آورد که خود عامل مشکلات بسیار زیادی دیگر مانند عدم پیشرفت، از دست رفتن فرصت‌ها، پیش نرفتن کارها، بی‌انگیزگی، اسراف و ... می‌شود.

ب: ضعف تخصصی متولیان و مسئولین

برخلاف اوایل جنگ که تنها آمادگی نظامی نیاز کشور بود، امروزه به علت تهاجم فرهنگی و جنگ نرم، لازم است که بسیج رویکردی فرهنگی‌اش بر رویکرد نظامی غلبه داشته باشد که این امر مورد تأکید مقام معظم رهبری هم بوده است. برخی اوقات در بسیج دیده می‌شود که متولیان و کسانی که در رأس آن قرار دارند دارای تخصص لازم نیستند، به‌طور مثال: چون بسیج دارای کارکرد دوگانه نظامی و فرهنگی است، گاهی در مناطق و شهرهای مختلف، افرادی در رأس امور قرار گرفته‌اند که صرفاً دارای تخصص نظامی هستند، نه تخصص فرهنگی، این امر منافی با کارکرد فرهنگی بسیج است و می‌تواند موجب اختلال در آن شود. از این‌رو باید افرادی در رأس امور قرار بگیرند که دارای فهم و تخصص فرهنگی باشند و یا حداقل در چنین اموری آموزش دیده باشند. همچنین در برخی موارد مشاهده می‌شود مسئولین و متولیان که در واقع دارای رابطه رسمی سازمانی هستند، از روحیه جهادی برخوردار نیستند و نقد ناپذیرند.

ج: عدم استفاده از نخبگان و متخصصین امر در بهتر شدن کارکرد بسیج

یکی دیگر از نواقصی که در کارکرد بسیج اختلال ایجاد کرده است عدم استفاده از نخبگان و متخصصین است. هر نهاد و سازمانی تا از نظرات اندیشمندان و نخبگان کشور خویش استفاده نکند، نخواهد توانست وظایف، مأموریت‌ها و اهداف خود را به خوبی انجام دهد، در نتیجه موجب فشلی و ناکارآمدی خواهد شد و نیازهای روز جامعه خود را درک نخواهد کرد. نهاد مردمی بسیج از این امر مستثنا نیست و باید ارتباط تنگاتنگی را با نخبگان و اندیشمندان خود داشته باشد.

د: غفلت نخبگان از توجه به ظرفیت‌های بسیج

یکی از مشکلاتی که در کشور ما وجود دارد، عدم توجه نخبگان و اندیشمندان، به ظرفیت‌های درونی و مبتنی بر فرهنگ کشورمان است. به‌طور مثال در حوزه جرم‌شناسی که هدف عمده این علم، علت‌یابی جرم و پیشگیری از آن است، اندیشمندان، توجهی به ظرفیت‌های ایرانی و اسلامی ندارند و بیشتر به ترجمه و تبیین کتبی می‌پردازند که وارد شده از غرب است. آن‌هم با توجه به این که بخش عمده از مطالب این کتب، بر اساس فرهنگ و سبک زندگی غربی تحریر شده است. از این‌رو، ظرفیت‌های درونی مانند مساجد، هیات‌های مذهبی، خانواده و ... که قادرند از جرائم پیشگیری کنند مورد بحث اندیشمندان جرم‌شناس قرار نمی‌گیرد و از آن غفلت می‌ورزند.

^{۱۲} منظور نگارنده این نیست که اندیشمندان به سراغ کتب غربی نروند، بلکه به همان اندازه که به آن‌ها توجه می‌شود، به ظرفیت‌های درونی هم توجه شود.

ه: عدم آموزش کامل به افراد در بسیج

با توجه به اینکه بسیج، از یک سو به عنوان ضابط خاص دادگستری عمل می‌کند و از سوی دیگر با نیروهای نظامی همکاری می‌کند، موجب شده است مستقیماً با آزادی‌های مردم سروکار داشته باشند، به همین دلیل باید آموزش کامل در نحوه برخورد و رعایت حقوق شهروندی داشته باشند. متأسفانه گاهی مشاهده می‌شود که به علت عدم آموزش کافی بسیجیان، آن‌ها مرتکب رفتاری می‌شوند که به بسیجیان و به مردم عادی آسیب می‌رساند. لذا لازم است قبل از استفاده نیروی‌های بسیجی، به آن‌ها آموزش کافی بدهند که تا از روی جهل به قانون، مرتکب رفتارهای مجرمانه نشوند.

و: حاکم بودن فضای اداری و بروکراسی بر سازمان بسیج

یکی دیگر از موانعی که در پیش روی بسیج قرار دارد، وجود فضای اداری و بروکراسی است. این فضا موجب می‌شود که به مردمی بودن بسیج لطمه وارد شود. بر کارکنان نهاد بسیج و بسیجیانی که با آن تعامل دارند باید روحیه جهادی، اخلاص، بی‌مزد کار کردن حاکم باشد. ولی اگر کارکنان در سیستم اداری هضم شوند، به کارکرد بسیج لطمه خواهد خورد. به عبارتی روحیه بسیجی است که باید بر مسئولین و بسیجیان حاکم باشد نه روحیه اداری و بروکراسی.

ز: تبلیغات وسیع دشمن علیه بسیج

پیروزی انقلاب اسلامی و دست یافتن مردم به استقلال، دشمن را مصمم نمود تا نهادهای مؤثر در ایران را با تمام توان خود تضعیف کند. با توجه به این که بسیج از بطن مردم شکل گرفته است و دارای کارکرد مثبتی بوده، به مذاق دشمن خوش نیامده و در نتیجه آن‌ها را بر آن داشت تا با همه توان خود به تبلیغ و تخریب علیه بسیج بپردازند. در صورت تأثیرگذاری تبلیغات علیه بسیج، مردم نگاه بدبینانه‌ای نسبت به آن خواهند داشت، در نتیجه موجب کاهش مشارکت مردمی و تضعیف جایگاه بسیج در جامعه می‌گردد.

نتایج توصیفی تحقیق

در این مبحث به به تجزیه تحلیل مشخصات عمومی پاسخگویان و تجزیه و تحلیل توصیفی متغیرهای تحقیق پرداخته خواهد شد.

گفتار اول: تجزیه و تحلیل مشخصات عمومی پاسخگویان

در این قسمت به توصیف داده‌های مربوط به ویژگی‌های عمومی پاسخگویان پرداخته شده است.

جدول ۱: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب جنسیت

جنسیت	فراوانی	درصد فراوانی
زن	-	-
مرد	۳۰۰	۱۰۰٫۰
جمع کل	۱۴۶	۱۰۰٫۰

جدول ۲: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب سن به تفکیک گروهها

مردم عادی		مجرمین		بسیجیان		سن
درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	
۱۹,۰	۱۹	۱۸,۰	۱۸	۲۱,۰	۲۱	سال ۲۰-۲۵
۳۴,۰	۳۴	۴۰,۰	۴۰	۴۲,۰	۴۲	سال ۲۶-۳۰
۴۷,۰	۴۷	۴۲,۰	۴۲	۳۷,۰	۳۷	سال ۳۱-۴۰
۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	جمع کل

همانطور که در جدول (۲) مشاهده می‌شود

- ۲۱ درصد بسیجیان دارای ۲۰ تا ۲۵ سال، ۴۲ درصد دارای ۲۶ تا ۳۰ سال و ۳۷ درصد دارای ۳۱ تا ۳۵ سال سن هستند. همانطور که مشخص است اکثر بسیجیان ۲۶ تا ۳۰ ساله می‌باشند.
- ۱۸ درصد مجرمین دارای ۲۰ تا ۲۵ سال، ۴۰ درصد دارای ۲۶ تا ۳۰ سال و ۴۲ درصد دارای ۳۱ تا ۳۵ سال سن هستند. همانطور که مشخص است اکثر مجرمین ۳۱ تا ۳۵ ساله می‌باشند.
- ۱۹ درصد مردم عادی دارای ۲۰ تا ۲۵ سال، ۳۴ درصد دارای ۲۶ تا ۳۰ سال و ۴۷ درصد دارای ۳۱ تا ۳۵ سال سن هستند. همانطور که مشخص است اکثر مردم عادی ۳۱ تا ۴۰ ساله می‌باشند.

جدول ۳: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب میزان تحصیلات

مردم عادی		مجرمین		بسیجیان		میزان تحصیلات
درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	
۵۹,۰	۵۹	۵۰,۰	۵۰	۴۰,۰	۴۰	کمتر از دیپلم
۲۸,۰	۲۸	۴۴,۰	۴۴	۵۷,۰	۵۷	دیپلم
۱۳,۰	۱۳	۶,۰	۶	۳,۰	۳	لیسانس
۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	جمع کل

همانطور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود

- ۴۰ درصد بسیجیان دارای تحصیلات کمتر از دیپلم، ۵۷ درصد دیپلم و ۳ درصد لیسانس هستند. همانطور که مشخص است اکثر بسیجیان دیپلمه می‌باشند.
- ۵۰ درصد مجرمین دارای تحصیلات کمتر از دیپلم، ۴۴ درصد دیپلم و ۶ درصد لیسانس هستند. همانطور که مشخص است اکثر مجرمین دارای تحصیلات کمتر از دیپلم می‌باشند.
- ۵۹ درصد مردم عادی دارای تحصیلات کمتر از دیپلم، ۲۸ درصد دیپلم و ۱۳ درصد لیسانس هستند. همانطور که مشخص است اکثر مردم عادی دارای تحصیلات کمتر از دیپلم می‌باشند.

جدول ۴: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب شغل به تفکیک گروهها

شغل	بسیجیان		مجرمین		مردم عادی	
	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی
بیکار	۳۵	۳۵,۰	۲۵	۲۵,۰	۱۴	۱۴,۰
کارمند	۲	۲,۰	۶	۶,۰	۸	۸,۰
دانشجو	۱۷	۱۷,۰	-	-	۸	۸,۰
آزاد	۴۶	۴۶,۰	۶۹	۶۹,۰	۷۰	۷۰,۰
جمع کل	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰

همان طور که در جدول (۴) مشاهده می شود

- ۳۵ درصد بسیجیان بیکار، ۲ درصد کارمند، ۱۷ درصد دانشجو و ۴۶ درصد دارای شغل آزاد هستند. همانطور که مشخص است اکثر بسیجیان دارای شغل آزاد می باشند.

- ۲۵ درصد مجرمین بیکار، ۶ درصد کارمند و ۶۹ درصد دارای شغل آزاد هستند. همانطور که مشخص است اکثر مجرمین دارای شغل آزاد می باشند.

- ۱۴ درصد مردم عادی بیکار، ۸ درصد کارمند، ۸ درصد دانشجو و ۷۰ درصد دارای شغل آزاد هستند. همانطور که مشخص است اکثر مردم عادی دارای شغل آزاد می باشند.

جدول ۵: توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب در قید حیات بودن پدر به تفکیک گروهها

در قید حیات بودن پدر	بسیجیان		مجرمین		مردم عادی	
	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی
بلی	۹۶	۹۶,۰	۹۹	۹۹,۰	۹۷	۹۷,۰
خیر	۴	۴,۰	۱	۱,۰	۳	۳,۰
جمع کل	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰

همان طور که در جدول ۵ مشاهده می شود

- ۹۶ درصد بسیجیان اذعان کرده اند که پدر آنها در قید حیات و ۴ درصد در قید حیات نیستند. همانطور که مشخص است پدر اکثر بسیجیان در قید حیات می باشند.

- ۹۹ درصد مجرمین اذعان کرده اند که پدر آنها در قید حیات و ۱ درصد در قید حیات نیستند. همانطور که مشخص است پدر اکثر مجرمین در قید حیات می باشند.

- ۹۷ درصد مردم عادی اذعان کرده اند که پدر آنها در قید حیات و ۳ درصد در قید حیات نیستند. همانطور که مشخص است پدر اکثر مردم عادی در قید حیات می باشند.

۶) در قید حیات بودن مادر

جدول ۶: جدول توزیع فراوانی در قید حیات بودن مادر به تفکیک گروهها

مردم عادی		مجرمین		بسیجیان		در قید حیات بودن مادر
فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	۹۹,۰	۹۹	بلی
-	-	-	-	۱,۰	۱	خیر
۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	جمع کل

همانطور که در جدول (۶) مشاهده می‌شود

- ۹۹ درصد بسیجیان اذعان کرده‌اند که مادر آنها در قید حیات و ۱ درصد در قید حیات نیستند. همانطور که مشخص است مادر اکثر بسیجیان در قید حیات می‌باشند.
- ۱۰۰ درصد مجرمین اذعان کرده‌اند که مادر آنها در قید حیات می‌باشند.
- ۱۰۰ درصد مردم عادی اذعان کرده‌اند که مادر آنها در قید حیات می‌باشند.

جدول ۷: جدول توزیع فراوانی میزان تحصیلات پدر به تفکیک گروهها

مردم عادی		مجرمین		بسیجیان		تحصیلات پدر
فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
۵۰,۰	۵۰	۵۴,۰	۵۴	۶۰,۰	۶۰	کمتر از دیپلم
۴۷,۰	۴۷	۴۶,۰	۴۶	۳۳,۰	۳۳	دیپلم
۳,۰	۳	-	-	۷,۰	۷	لیسانس
۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	جمع کل

همانطور که در جدول (۷) مشاهده می‌شود

- ۶۰ درصد بسیجیان اذعان کرده‌اند که پدر آنها دارای تحصیلات کمتر از دیپلم، ۳۳ درصد دیپلم و ۷ درصد لیسانس هستند. همانطور که مشخص است پدر اکثر بسیجیان کمتر از دیپلم می‌باشند.
- ۵۴ درصد مجرمین اذعان کرده‌اند که پدر آنها دارای تحصیلات کمتر از دیپلم و ۴۶ درصد دیپلم هستند. همانطور که مشخص است پدر اکثر بسیجیان کمتر از دیپلم می‌باشند.
- ۵۰ درصد مردم عادی اذعان کرده‌اند که پدر آنها دارای تحصیلات کمتر از دیپلم، ۴۷ درصد دیپلم و ۳ درصد لیسانس هستند. همانطور که مشخص است پدر اکثر بسیجیان کمتر از دیپلم می‌باشند.

جدول ۸: جدول توزیع فراوانی میزان تحصیلات مادر به تفکیک گروهها

میزان تحصیلات مادر	بسیجیان		مجرمین		مردم عادی	
	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی
کمتر از دیپلم	۸۷	۸۷٫۰	۸۵	۸۵٫۰	۹۱	۹۱٫۰
دیپلم	۱۳	۱۳٫۰	۱۵	۱۵٫۰	۹	۹٫۰
جمع کل	۱۰۰	۱۰۰٫۰	۱۰۰	۱۰۰٫۰	۱۰۰	۱۰۰٫۰

همان طور که در جدول (۸) مشاهده می شود

- ۸۷ درصد بسیجیان اذعان کرده اند که مادر آنها دارای تحصیلات کمتر از دیپلم و ۱۳ درصد دیپلم هستند. همانطور که مشخص است مادر اکثر بسیجیان کمتر از دیپلم می باشند.
- ۸۵ درصد مجرمین اذعان کرده اند که مادر آنها دارای تحصیلات کمتر از دیپلم و ۱۵ درصد دیپلم هستند. همانطور که مشخص است مادر اکثر بسیجیان کمتر از دیپلم می باشند.
- ۹۱ درصد مردم عادی اذعان کرده اند که مادر آنها دارای تحصیلات کمتر از دیپلم و ۹ درصد دیپلم هستند. همانطور که مشخص است مادر اکثر بسیجیان کمتر از دیپلم می باشند.

جدول ۹: جدول توزیع فراوانی شغل پدر

شغل پدر	بسیجیان		مجرمین		مردم عادی	
	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی
کارمند	۴	۴٫۰	۱	۱٫۰	۹	۹٫۰
بیکار	-	-	-	-	-	-
آزاد	۹۴	۹۴٫۰	۸۴	۸۴٫۰	۸۶	۸۶٫۰
بازنشسته	۲	۲٫۰	۱۵	۱۵٫۰	۵	۵٫۰
جمع کل	۱۰۰	۱۰۰٫۰	۱۰۰	۱۰۰٫۰	۱۰۰	۱۰۰٫۰

همان طور که در جدول (۹) مشاهده می شود

- ۴ درصد بسیجیان دارای پدر کارمند، ۹۴ درصد آزاد و ۲ درصد بازنشسته هستند. همانطور که مشخص است پدر اکثر بسیجیان دارای شغل آزاد می باشند.
- ۱ درصد مجرمین دارای پدر کارمند، ۸۴ درصد آزاد و ۱۵ درصد بازنشسته هستند. همانطور که مشخص است اکثر مجرمین دارای شغل آزاد می باشند.
- ۹ درصد مردم عادی دارای پدر کارمند، ۸۶ درصد آزاد و ۵ درصد بازنشسته هستند. همانطور که مشخص است اکثر مردم عادی دارای شغل آزاد می باشند.

جدول ۱۰: جدول توزیع فراوانی شغل مادر به تفکیک گروهها

مردم عادی		مجرمین		بسیجیان		شغل مادر
فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	خانه‌دار
۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	جمع کل

همان‌طور که در جدول (۱۰) مشاهده می‌شود

- شغل مادر همه بسیجیان خانه‌داری می‌باشند.
- شغل مادر همه مجرمین خانه‌داری می‌باشند.
- شغل مادر همه مردم عادی خانه‌داری می‌باشند.

جدول ۱۱: جدول توزیع فراوانی محله محل سکونت به تفکیک گروهها

مردم عادی		مجرمین		بسیجیان		محله محل سکونت
فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
۹۰,۰	۹۰	۵۰,۰	۵۰	۹۷,۰	۹۷	پایین شهر
۳,۰	۳	۱۰,۰	۱۰	-	-	بالا شهر
۷,۰	۷	۴۰,۰	۴۰	۳,۰	۳	متوسط شهر
۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	جمع کل

همان‌طور که در جدول ۱۱ مشاهده می‌شود

- ۹۷ درصد بسیجیان پایین شهر و ۳ درصد در محله‌های متوسط شهر ساکن هستند. همان‌طور که مشخص است اکثر بسیجیان پایین شهر زندگی می‌کنند.
- ۵۰ درصد مجرمین پایین شهر، ۱۰ درصد بالای شهر و ۴۰ درصد در محله‌های متوسط شهر ساکن هستند. همان‌طور که مشخص است اکثر مجرمین پایین شهر زندگی می‌کنند.
- ۹۰ درصد مردم عادی پایین شهر، ۳ درصد بالای شهر و ۷ درصد در محله‌های متوسط شهر ساکن هستند. همان‌طور که مشخص است اکثر مردم عادی پایین شهر زندگی می‌کنند.

جدول ۲۱: جدول توزیع فراوانی سابقه کیفری پدر یا مادر به تفکیک گروهها

مردم عادی	مجرمین	بسیجیان	سابقه کیفری پدر یا مادر
فراوانی درصد	فراوانی درصد	فراوانی درصد	
-	-	-	بلی
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	خیر
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	جمع کل

همان طور که در جدول ۱۲ مشاهده می شود

- پدر یا مادر هیچیک از بسیجیان دارای سابقه کیفری نمی باشند.
- پدر یا مادر هیچیک از مجرمین دارای سابقه کیفری نمی باشند.
- پدر یا مادر هیچیک از مردم عادی دارای سابقه کیفری نمی باشند.

جدول ۳۱: جدول توزیع فراوانی رابطه پدر و مادر به تفکیک گروهها

مردم عادی	مجرمین	بسیجیان	رابطه پدر و مادر
فراوانی درصد	فراوانی درصد	فراوانی درصد	
۸۱	۸۰	۷۲	با هم خیلی خوب هستند
۱۰	۱۹	۲۴	گاهی دعوا و کتک کاری صورت میگیرد
۹	۱	۴	اغلب اوقات با هم درگیری دارند
-	-	-	از هم طلاق گرفته اند
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	جمع کل

همان طور که در جدول ۱۳ مشاهده می شود

- ۷۲ درصد بسیجیان اذعان کرده اند که پدر و مادر آنها " با هم خیلی خوب هستند"، ۲۴ درصد " گاهی دعوا و کتک کاری صورت میگیرد" و ۴ درصد " اغلب اوقات با هم درگیری دارند". همانطور که مشخص است پدر و مادر اکثر بسیجیان " با هم خیلی خوب هستند".
- ۸۰ درصد مجرمین اذعان کرده اند که پدر و مادر آنها " با هم خیلی خوب هستند"، ۱۹ درصد " گاهی دعوا و کتک کاری صورت میگیرد" و ۱ درصد " اغلب اوقات با هم درگیری دارند". همانطور که مشخص است پدر و مادر اکثر مجرمین " با هم خیلی خوب هستند".

- ۸۱ درصد مردم عادی اذعان کرده‌اند که پدر و مادر آنها " با هم خیلی خوب هستند"، ۱۰ درصد " گاهی دعوا و کتک کاری صورت می‌گیرد" و ۹ درصد " اغلب اوقات با هم درگیری دارند". همانطور که مشخص است پدر و مادر اکثر مردم عادی " با هم خیلی خوب هستند".

جدول ۴۱: جدول توزیع فراوانی وضعیت ازدواج به تفکیک گروهها

وضعیت ازدواج	بسیجیان		مجرمین		مردم عادی	
	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی
متاهل	۲۵	۲۵,۰	۲۷	۲۷,۰	۲۳	۲۳,۰
مجرد	۷۵	۷۵,۰	۶۵	۶۵,۰	۷۵	۷۵,۰
مطلقه	-	-	۸	۸,۰	۲	۲,۰
جمع کل	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰

همان‌طور که در جدول ۱۴ مشاهده می‌شود

- ۲۵ درصد بسیجیان متاهل و ۷۵ درصد مجرد هستند. همانطور که مشخص است اکثر بسیجیان مجرد می‌باشند.
- ۲۷ درصد مجرمین متاهل و ۶۵ درصد مجرد و ۸ درصد مطلقه هستند. همانطور که مشخص است اکثر مجرمین مجرد می‌باشند.
- ۲۳ درصد مردم عادی متاهل و ۷۵ درصد مجرد و ۲ درصد مطلقه هستند. همانطور که مشخص است اکثر مردم عادی مجرد می‌باشند.

جدول ۵۱: جدول توزیع فراوانی فرزند به تفکیک گروهها

فرزند	بسیجیان		مجرمین		مردم عادی	
	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی	فراوانی	درصد فراوانی
بلی	۹	۳۶,۰	۳	۱۱,۱	۴	۱۷,۴
خیر	۱۶	۶۴,۰	۲۴	۸۸,۹	۱۹	۸۲,۶
جمع کل	۲۵	۱۰۰,۰	۲۷	۱۰۰,۰	۲۳	۱۰۰,۰

همان‌طور که در جدول ۴-۱۵ مشاهده می‌شود

- ۳۶ درصد بسیجیان متاهل دارای فرزند و ۶۴ درصد بدون فرزند هستند. همانطور که مشخص است اکثر بسیجیان متاهل بدون فرزند می‌باشند.
- ۱۱/۱ درصد مجرمین متاهل دارای فرزند و ۸۸/۹ درصد بدون فرزند هستند. همانطور که مشخص است اکثر مجرمین متاهل بدون فرزند می‌باشند.
- ۱۷/۴ درصد مردم عادی متاهل دارای فرزند و ۸۲/۶ درصد بدون فرزند هستند. همانطور که مشخص است اکثر مردم عادی بدون فرزند می‌باشند.

جدول ۶۱: جدول توزیع فراوانی وضعیت تحصیلی در دوران مدرسه به تفکیک گروهها

وضعیت تحصیلی در دوران مدرسه	بسیجیان		مجرمین		مردم عادی	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
خیلی خوب	۵	۵,۰	۲۴	۲۴,۰	۷	۷,۰
خوب	۷۴	۷۴,۰	۴۸	۴۸,۰	۷۴	۷۴,۰
بد	۱۴	۱۴,۰	۱۵	۱۵,۰	۱۳	۱۳,۰
خیلی بد	۷	۷,۰	۱۳	۱۳,۰	۶	۶,۰
جمع کل	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰

همان طور که در جدول ۱۶ مشاهده می شود

- در دوران مدرسه وضعیت تحصیلی ۵ درصد بسیجیان خیلی خوب، ۷۴ درصد خوب، ۱۴ درصد بد و ۷ درصد خیلی بد بوده است. همانطور که مشخص است وضعیت تحصیلی اکثر بسیجیان خوب بوده است.
- در دوران مدرسه وضعیت تحصیلی ۲۴ درصد مجرمین خیلی خوب، ۴۸ درصد خوب، ۱۵ درصد بد و ۱۳ درصد خیلی بد بوده است. همانطور که مشخص است وضعیت تحصیلی اکثر مجرمین خوب بوده است.
- در دوران مدرسه وضعیت تحصیلی ۷ درصد مردم عادی خیلی خوب، ۷۴ درصد خوب، ۱۳ درصد بد و ۶ درصد خیلی بد بوده است. همانطور که مشخص است وضعیت تحصیلی اکثر مردم عادی خوب بوده است.

جدول ۷۱: جدول توزیع فراوانی درآمد ماهیانه به تفکیک گروهها

درآمد ماهیانه	بسیجیان		مجرمین		مردم عادی	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
زیر ۵۰۰ هزار تومان	۲۹	۲۹,۰	۳۵	۳۵,۰	۲۸	۲۸,۰
۵۰۰ هزار تا ۱ میلیون	۳۱	۳۱,۰	۳۷	۳۷,۰	۴۴	۴۴,۰
۱ تا ۲ میلیون	۳۴	۳۴,۰	۱۳	۱۳,۰	۱۶	۱۶,۰
۲ میلیون به بالا	۶	۶,۰	۱۵	۱۵,۰	۱۲	۱۲,۰
جمع کل	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰	۱۰۰	۱۰۰,۰

همان طور که در جدول (۱۷) مشاهده می شود

- درآمد ماهیانه ۲۹ درصد بسیجیان زیر ۵۰۰ هزار تومان، ۳۱ درصد ۵۰۰ هزار تومان تا ۱ میلیون، ۳۴ درصد ۱ تا ۲ میلیون و ۶ درصد ۲ میلیون به بالا بوده است. همانطور که مشخص است درآمد ماهیانه اکثر بسیجیان ۱ تا ۲ میلیون می باشد.
- درآمد ماهیانه ۳۵ درصد مجرمین در خارج از زندان زیر ۵۰۰ هزار تومان، ۳۷ درصد ۵۰۰ هزار تومان تا ۱ میلیون، ۱۳ درصد ۱ تا ۲ میلیون و ۱۵ درصد ۲ میلیون به بالا بوده است. همانطور که مشخص است درآمد ماهیانه اکثر مجرمین در خارج از زندان ۵۰۰ هزار تومان تا ۱ میلیون می باشد.

- درآمد ماهیانه ۲۸ درصد مردم عادی زیر ۵۰۰ هزار تومان، ۴۴ درصد ۵۰۰ هزار تومان تا ۱ میلیون، ۱۶ درصد ۱ تا ۲ میلیون و ۱۲ درصد ۲ میلیون به بالا بوده است. همانطور که مشخص است درآمد ماهیانه اکثر مردم عادی ۵۰۰ هزار تومان تا ۱ میلیون می‌باشد.

گفتار دوم: تجزیه و تحلیل توصیفی متغیرهای تحقیق

در این گفتار شاخص‌های توصیفی شامل کمترین و بیشترین مقدار، میانگین، انحراف استاندارد متغیرها بررسی خواهد شد.

جدول ۸۱: شاخصهای توصیفی متغیرها به تفکیک گروهها

متغیرها	گروه	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف معیار
باور دینی	بسیجیان	۲,۵۰	۴,۶۷	۳,۸۹	۰,۳۲
	مجرمین	۱,۸۳	۳,۸۳	۲,۹۵	۰,۴۲
	مردم عادی	۲,۳۳	۴,۱۷	۳,۳۹	۰,۳۴
صبر	بسیجیان	۱,۰۰	۵,۰۰	۳,۰۰	۰,۷۳
	مجرمین	۱,۰۰	۴,۵۰	۲,۷۲	۰,۸۰
	مردم عادی	۱,۰۰	۵,۰۰	۳,۰۰	۱,۰۳
یاس و ناامیدی	بسیجیان	۱,۰۰	۵,۰۰	۱,۵۶	۱,۰۵
	مجرمین	۱,۰۰	۵,۰۰	۳,۱۸	۱,۵۷
	مردم عادی	۱,۰۰	۵,۰۰	۲,۵۸	۱,۶۹
احساس مسئولیت	بسیجیان	۱,۰۰	۴,۵۰	۲,۶۲	۰,۵۱
	مجرمین	۱,۵۰	۵,۰۰	۳,۰۱	۰,۷۸
	مردم عادی	۲,۵۰	۴,۵۰	۲,۵۴	۰,۶۶
ایثار و فداکاری	بسیجیان	۱,۰۰	۵,۰۰	۳,۸۹	۰,۶۰
	مجرمین	۱,۰۰	۵,۰۰	۳,۲۴	۱,۰۶
	مردم عادی	۱,۰۰	۵,۰۰	۲,۶۰	۰,۹۲
امر به معروف و نهی از منکر لسانی	بسیجیان	۲,۰۰	۵,۰۰	۳,۸۹	۰,۷۴
	مجرمین	۱,۰۰	۵,۰۰	۲,۶۲	۱,۰۸
	مردم عادی	۱,۰۰	۵,۰۰	۳,۵۸	۰,۷۴
گزارش جرایم مشاهده شده به پلیس	بسیجیان	۱,۰۰	۵,۰۰	۴,۶۱	۰,۸۷
	مجرمین	۱,۰۰	۵,۰۰	۱,۱۸	۰,۶۳
	مردم عادی	۱,۰۰	۵,۰۰	۳,۹۸	۱,۱۹
معاشرت با دیگران	بسیجیان	۱,۰۰	۵,۰۰	۱,۳۰	۰,۸۰

۰,۸۴	۴,۶۴	۵,۰۰	۱,۰۰	مجرمین	
۱,۶۷	۱,۹۴	۵,۰۰	۱,۰۰	مردم عادی	
۰,۵۹	۱,۵۳	۳,۰۰	۱,۰۰	بسیجیان	خودکنترلی
۰,۵۸	۴,۰۷	۵,۰۰	۲,۵۰	مجرمین	
۰,۶۶	۳,۳۶	۴,۵۰	۱,۵۰	مردم عادی	هویت ملی و دینی
۰,۴۸	۳,۶۵	۵,۰۰	۲,۳۳	بسیجیان	
۰,۶۴	۳,۲۶	۵,۰۰	۱,۳۳	مجرمین	
۰,۷۳	۳,۳۴	۴,۶۷	۱,۶۷	مردم عادی	
۰,۹۱	۲,۰۸	۵,۰۰	۱,۰۰	بسیجیان	دروغ گویی
۰,۸۱	۳,۹۱	۵,۰۰	۱,۰۰	مجرمین	
۰,۹۹	۳,۵۴	۵,۰۰	۱,۰۰	مردم عادی	
۰,۷۶	۴,۱۹	۵,۰۰	۱,۰۰	بسیجیان	پشیمانی از گناه
۰,۹۴	۲,۱۳	۵,۰۰	۱,۰۰	مجرمین	
۱,۱۸	۳,۱۸	۵,۰۰	۱,۰۰	مردم عادی	
۰,۶۳	۱,۷۵	۴,۰۰	۱,۰۰	بسیجیان	بکار بردن الفاظ رکیک
۰,۶۹	۴,۰۷	۵,۰۰	۱,۰۰	مجرمین	
۰,۹۴	۳,۰۸	۵,۰۰	۱,۰۰	مردم عادی	
۰,۶۷	۲,۱۹	۴,۵۰	۱,۰۰	بسیجیان	کنترل غیر رسمی دیگران
۰,۸۴	۳,۱۸	۵,۰۰	۱,۰۰	مجرمین	
۰,۶۶	۴,۲۵	۵,۰۰	۲,۵۰	مردم عادی	
۰,۵۶	۴,۵۴	۵,۰۰	۲,۶۷	بسیجیان	شناخت در مورد آسیب های ماهواره
۰,۴۹	۴,۶۱	۵,۰۰	۲,۶۷	مجرمین	
۰,۵۳	۴,۵۹	۵,۰۰	۲,۳۳	مردم عادی	
۰,۵۶	۴,۵۴	۵,۰۰	۲,۶۷	بسیجیان	شناخت در مورد آسیب های فضای مجازی
۰,۴۹	۴,۶۱	۵,۰۰	۲,۶۷	مجرمین	
۰,۵۳	۴,۵۹	۵,۰۰	۲,۳۳	مردم عادی	
۰,۵۳	۴,۲۸	۵,۰۰	۱,۰۰	بسیجیان	میزان درگیری و فعالیت افراد
۰,۶۴	۱,۷۳	۳,۳۳	۱,۰۰	مجرمین	
۰,۶۵	۲,۰۴	۳,۶۷	۱,۰۰	مردم عادی	
۰,۹۷	۳,۵۶	۵,۰۰	۱,۰۰	بسیجیان	صله ارحام
۱,۱۳	۲,۸۷	۵,۰۰	۱,۰۰	مجرمین	

۰,۸۴	۳,۹۱	۵,۰۰	۱,۰۰	مردم عادی	میزان جرم در محله
۰,۸۸	۳,۶۷	۵,۰۰	۱,۰۰	بسیجیان	
۱,۰۶	۳,۱۰	۵,۰۰	۱,۰۰	مجرمین	
۰,۹۳	۳,۴۳	۵,۰۰	۱,۰۰	مردم عادی	
۰,۹۶	۳,۰۹	۵,۰۰	۱,۰۰	بسیجیان	میزان مذهبی بودن خانواده
۱,۰۸	۳,۱۷	۵,۰۰	۱,۰۰	مجرمین	
۱,۲۳	۲,۹۵	۵,۰۰	۱,۰۰	مردم عادی	
۱,۰۷	۲,۲۰	۵,۰۰	۱,۰۰	بسیجیان	وابستگی به دوستان و خانواده
۱,۰۵	۴,۲۶	۵,۰۰	۱,۰۰	مجرمین	
۱,۱۰	۳,۳۴	۵,۰۰	۱,۰۰	مردم عادی	

تجزیه و تحلیل استنباطی و آزمون فرضیات

در این مبحث هر یک از فرضیه‌های پژوهش با استفاده از انواع آزمون‌های آماری مرتبط مورد بررسی قرار خواهد گرفت. پیش از استفاده از آزمون‌های فرض آماری ابتدا نرمال بودن داده‌های بدست آمده بررسی شده است تا در صورت امکان از آزمونهای پارامتریک استفاده شود.

گفتار اول: بررسی نرمال بودن توزیع متغیرها

یکی از فرضیات استفاده از آزمون‌های پارامتریک مانند همبستگی و رگرسیون نرمال بودن توزیع متغیرهای پژوهش است. به منظور بررسی نرمال بودن توزیع داده‌های متغیرهای تحقیق از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف^{۱۸} استفاده شد. در صورتی که سطح معنی داری این آزمون‌ها بیشتر از ۰/۰۵ باشد می‌توان نتیجه گرفت توزیع داده‌های مربوط به متغیر تفاوت معنی داری با توزیع نرمال ندارد. فرض صفر و فرض خلاف برای این آزمون به صورت زیر بیان می‌شود:

فرض صفر (H_0): بین توزیع مشاهده شده و توزیع نظری تفاوت وجود ندارد (توزیع نرمال است).

فرض خلاف (H_1): بین توزیع مشاهده شده و توزیع نظری تفاوت وجود دارد (توزیع نرمال نیست).

^{۱۸} Kolmogorov-Smirnov-

جدول ۱۹: نتایج آزمون نرمال بودن متغیرها (n=۳۰۰)

نتیجه آزمون	کولموگروف-اسمیرنوف			متغیرها
	Sig.	df	Statistic	
p < ۰/۰۵ و نرمال نیست	۰,۰۰۰	۳۰۰	۰,۱۱۲	باور دینی
p < ۰/۰۵ و نرمال نیست	۰,۰۰۰	۳۰۰	۰,۱۸۷	صبر
p < ۰/۰۵ و نرمال نیست	۰,۰۰۰	۳۰۰	۰,۳۱۲	یاس و ناامیدی
p < ۰/۰۵ و نرمال نیست	۰,۰۰۰	۳۰۰	۰,۲۵۷	احساس مسئولیت
p < ۰/۰۵ و نرمال نیست	۰,۰۰۰	۳۰۰	۰,۲۵۳	ایثار و فداکاری
p < ۰/۰۵ و نرمال نیست	۰,۰۰۰	۳۰۰	۰,۲۸۴	امر به معروف و نهی از منکر لسانی
p < ۰/۰۵ و نرمال نیست	۰,۰۰۰	۳۰۰	۰,۲۷۰	گزارش جرایم مشاهده شده به پلیس
p < ۰/۰۵ و نرمال نیست	۰,۰۰۰	۳۰۰	۰,۳۴۵	معاشرت با دیگران
p < ۰/۰۵ و نرمال نیست	۰,۰۰۰	۳۰۰	۰,۱۸۶	خودکنترلی
p < ۰/۰۵ و نرمال نیست	۰,۰۰۰	۳۰۰	۰,۱۷۲	هویت ملی و دینی
p < ۰/۰۵ و نرمال نیست	۰,۰۰۰	۳۰۰	۰,۲۸۷	دروغ گویی
p < ۰/۰۵ و نرمال نیست	۰,۰۰۰	۳۰۰	۰,۲۴۸	پشیمانی از گناه
p < ۰/۰۵ و نرمال نیست	۰,۰۰۰	۳۰۰	۰,۱۶۶	بکار بردن الفاظ رکبیک
p < ۰/۰۵ و نرمال نیست	۰,۰۰۰	۳۰۰	۰,۱۱۱	کنترل غیر رسمی دیگران
p < ۰/۰۵ و نرمال نیست	۰,۰۰۰	۳۰۰	۰,۲۷۸	شناخت در مورد آسیب های ماهواره
p < ۰/۰۵ و نرمال نیست	۰,۰۰۰	۳۰۰	۰,۲۷۸	شناخت در مورد آسیب های فضای مجازی
p < ۰/۰۵ و نرمال نیست	۰,۰۰۰	۳۰۰	۰,۱۷۴	میزان درگیری و فعالیت افراد
p < ۰/۰۵ و نرمال نیست	۰,۰۰۰	۳۰۰	۰,۲۹۶	صله ارحام
p < ۰/۰۵ و نرمال نیست	۰,۰۰۰	۳۰۰	۰,۲۲۵	میزان جرم در محله
p < ۰/۰۵ و نرمال نیست	۰,۰۰۰	۳۰۰	۰,۲۳۲	میزان مذهبی بودن خانواده
p < ۰/۰۵ و نرمال نیست	۰,۰۰۰	۳۰۰	۰,۱۹۷	وابستگی به دوستان و خانواده

همانطور که در جدول (۱۹) گزارش شده است، سطح معنی داری آزمون‌های کولموگروف-اسمیرنوف برای کلیه متغیرها بزرگتر از ۰/۰۵ می‌باشد. در نتیجه بین توزیع مشاهده شده هر یک از متغیرها با توزیع نظری تفاوت وجود دارد. بنابراین می‌توان گفت متغیرها از توزیع نرمال برخوردار نیستند.

گفتار دوم: بررسی سئوالات پژوهش

در این گفتار به سه سوال مربوط به پژوهش به صورت آماری پاسخ داده شده است.

سؤال ۱: در بین افراد بسیجی چند درصد آنها دارای سابقه کیفری هستند؟

بدین منظور از جدول و نمودار توزیع فراوانی استفاده شده است.

جدول ۲۰: توزیع فراوانی افراد بسیجی برحسب سابقه کیفری

سابقه کیفری	فراوانی	درصد فراوانی
دارای سابقه	۱	۱,۰
بدون سابقه	۹۹	۹۹,۰
جمع کل	۱۰۰	۱۰۰,۰

همان‌طور که در جدول ۲۰ مشاهده می‌شود، ۹۹ درصد افراد بسیجی فاقد سابقه کیفری و تنها ۱ نفر (معادل ۱ درصد) آنها سابقه کیفری داشته‌اند.

سؤال ۲: در بین مجرمین چند درصد بسیجی هستند؟ میزان ارتکاب جرم افرادی که با بسیج ارتباط دارند و

افرادى که ندارند چه تفاوتی دارد.

برای پاسخ به این سؤال که چند درصد مجرمین، بسیجی هستند از جدول و نمودار توزیع فراوانی استفاده شده است.

جدول ۱۲: توزیع فراوانی مجرمین برحسب عضویت در بسیج

عضویت در بسیج	فراوانی	درصد فراوانی
عضو بسیج هستند	۴	۴,۰
عضو بسیج نیستند	۹۶	۹۶,۰
جمع کل	۱۰۰	۱۰۰,۰

همان‌طور که در جدول ۲۱ مشاهده می‌شود، ۴ نفر معادل ۴ درصد مجرمین عضو بسیج هستند و مابقی معادل ۹۶ درصد آنها عضو بسیج نیستند. به منظور بررسی تفاوت بین میزان ارتکاب جرم افرادی که با بسیج ارتباط دارند و افرادی که ندارند از توزیع متقاطع توزیع فراوانی عضویت در بسیج و سابقه کیفری و آزمون خی دوی استقلال استفاده شده است که نتایج آن در جداول زیر ارائه شده است:

$H_0: r=0$ (بین عضویت در بسیج و ارتکاب جرم رابطه وجود ندارد)

$H_1: r \neq 0$ (بین عضویت در بسیج و ارتکاب جرم رابطه وجود دارد)

جدول ۲۲: توزیع متقاطع توزیع فراوانی عضویت در بسیج و سابقه کیفری

عضویت در بسیج	شاخصها	سابقه کیفری		کل
		دارای سابقه	فاقد سابقه	
عضو بسیج هستند	فراوانی	۵	۹۹	۱۰۴
	درصد فراوانی	۴,۸	۹۵,۲	۱۰۰,۰
	درصد در کل	۱,۷	۳۳,۰	۳۴,۷
عضو بسیج نیستند	فراوانی	۹۶	۱۰۰	۱۹۶
	درصد فراوانی	۴۹,۰	۵۱,۰	۱۰۰,۰
	درصد در کل	۳۲,۰	۳۳,۳	۶۵,۳
کل	فراوانی	۱۰۱	۱۹۹	۳۰۰
	درصد فراوانی	۳۳,۷	۶۶,۳	۱۰۰,۰
	درصد در کل	۳۳,۷	۶۶,۳	۱۰۰,۰

همان‌طور که در جدول (۲۲) مشاهده می‌شود،

- در بین افرادی که عضو بسیج هستند، ۴/۸ درصد دارای سابقه کیفری و ۹۵/۲ درصد آنها فاقد سابقه کیفری هستند.
- در بین افرادی که عضو بسیج نیستند، ۴۹ درصد دارای سابقه کیفری و ۵۱ درصد آنها فاقد سابقه کیفری هستند.

جدول ۳۲: نتایج آزمون خی دوی استقلال برای رابطه بین عضویت در بسیج و میزان ارتکاب جرم

مقدار χ^2	درجه آزادی	سطح معنی داری
۵۹,۳۶۵	۱	۰,۰۰۰

همان‌طور که در جدول ۳۲ مشاهده می‌شود، رابطه معنی داری بین عضویت در بسیج و میزان ارتکاب جرم وجود دارد ($p < 0.05$).

سؤال ۳: بین بسیجیان و مردم عادی و مجرمین، چقدر عوامل جرم زا وجود دارد؟ یعنی مولفه های نظیر ضعف

باورهای دینی، عدم صبر .... در هر گروه به چه میزان است و در کدام گروه بیشتر است؟ و در کدام کمتر است؟

برای پاسخ به این سؤال از آزمون ناپارامتریک کروسکال - والیس استفاده شده است که نتایج آن در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۴۲: نتایج آزمون کروسکال - والیس برای مقایسه عوامل جرم زا در بین بسیجیان، مردم عادی و مجرمین

نتایج آزمون کروسکال والیس			رتبه	میانگین رتبه	گروه	متغیرها
Sig.	df	χ^2				
۰,۰۰۰	۲	۱۷۲,۵۴۰	۱	۲۳۴,۵۹	بسیجیان	باور دینی
			۳	۷۵,۰۴	مجرمین	
			۲	۱۴۱,۸۸	مردم عادی	
۰,۰۲۳	۲	۷,۵۳۲	۱	۱۶۰,۶۴	بسیجیان	صبر
			۳	۱۳۱,۶۰	مجرمین	
			۲	۱۵۹,۲۶	مردم عادی	
۰,۰۰۰	۲	۴۵,۳۸۸	۳	۱۰۹,۵۲	بسیجیان	یاس و نا امیدي
			۱	۱۸۵,۵۱	مجرمین	
			۲	۱۵۶,۴۸	مردم عادی	
۰,۰۰۰	۲	۲۶,۹۷۵	۲	۱۴۱,۷۵	بسیجیان	احساس مسئولیت
			۱	۱۸۴,۳۴	مجرمین	
			۳	۱۲۵,۴۱	مردم عادی	
۰,۰۰۰	۲	۸۶,۶۶۵	۱	۲۰۶,۰۰	بسیجیان	ایثار و فداکاری
			۲	۱۴۸,۰۸	مجرمین	
			۳	۹۷,۴۳	مردم عادی	
۰,۰۰۰	۲	۸۳,۴۱۴	۱	۱۹۵,۷۳	بسیجیان	امر به معروف و نهی از منکر لسانی
			۳	۹۳,۰۷	مجرمین	
			۲	۱۶۲,۷۰	مردم عادی	
۰,۰۰۰	۲	۲۰۶,۹۲۲	۱	۲۱۴,۴۰	بسیجیان	گزارش جرایم مشاهده شده به پلیس
			۳	۵۶,۶۵	مجرمین	
			۲	۱۸۰,۴۵	مردم عادی	
۰,۰۰۰	۲	۱۸۰,۲۶۴	۳	۹۶,۰۳	بسیجیان	معاشرت با دیگران
			۱	۲۳۴,۶۰	مجرمین	
			۲	۱۲۰,۸۸	مردم عادی	
۰,۰۰۰	۲	۲۱۴,۱۸۴	۱	۲۴۶,۴۳	بسیجیان	خودکنترلی
			۳	۷۱,۰۵	مجرمین	

			۲	۱۳۴,۰۲	مردم عادی	
۰,۰۰۰	۲	۲۱,۳۸۵	۱	۱۸۱,۲۰	بسیجیان	هویت ملی و دینی
			۳	۱۲۶,۵۹	مجرمین	
			۲	۱۴۳,۷۲	مردم عادی	
۰,۰۰۰	۲	۱۲۶,۸۸۷	۳	۷۶,۶۷	بسیجیان	دروغ گویی
			۱	۲۰۰,۹۸	مجرمین	
			۲	۱۷۳,۸۵	مردم عادی	
۰,۰۰۰	۲	۱۲۵,۲۲۳	۱	۲۱۶,۳۶	بسیجیان	پشیمانی از گناه
			۳	۸۴,۶۷	مجرمین	
			۲	۱۵۰,۴۸	مردم عادی	
۰,۰۰۰	۲	۱۷۹,۶۰۵	۳	۶۶,۴۳	بسیجیان	بکار بردن الفاظ رکیک
			۱	۲۲۸,۷۱	مجرمین	
			۲	۱۵۶,۳۷	مردم عادی	
۰,۰۰۰	۲	۱۷۴,۴۵۱	۳	۷۰,۸۶	بسیجیان	کنترل غیر رسمی دیگران
			۲	۱۴۹,۱۴	مجرمین	
			۱	۲۳۱,۵۱	مردم عادی	
۰,۷۶۲	۲	۰,۵۴۳	۳	۱۴۶,۰۳	بسیجیان	شناخت در مورد آسیب های ماهواره
			۱	۱۵۴,۶۰	مجرمین	
			۲	۱۵۰,۸۸	مردم عادی	
۰,۷۶۲	۲	۰,۵۴۳	۳	۱۴۶,۰۳	بسیجیان	شناخت در مورد مجازی آسیب های فضای مجازی
			۱	۱۵۴,۶۰	مجرمین	
			۲	۱۵۰,۸۸	مردم عادی	
۰,۰۰۰	۲	۲۰۰,۰۴۳	۱	۲۴۸,۷۸	بسیجیان	میزان درگیری و فعالیت افراد
			۳	۸۷,۲۱	مجرمین	
			۲	۱۱۵,۵۲	مردم عادی	
۰,۰۰۰	۲	۴۸,۲۱۶	۲	۱۵۶,۴۰	بسیجیان	صله ارحام
			۳	۱۰۷,۹۴	مجرمین	
			۱	۱۸۷,۱۶	مردم عادی	
۰,۰۰۰	۲	۱۷,۵۶۰	۱	۱۷۳,۹۰	بسیجیان	میزان جرم در محله
			۳	۱۲۵,۲۷	مجرمین	
			۲	۱۵۲,۳۴	مردم عادی	

۰,۲۸۶	۲	۲,۵۰۲	۲	۱۴۹,۹۵	بسیجیان	میزان مذهبی بودن خانواده
			۱	۱۶۰,۰۰	مجرمین	
			۳	۱۴۱,۵۶	مردم عادی	
۰,۰۰۰	۲	۱۱۶,۹۱۰	۳	۸۳,۳۹	بسیجیان	وابستگی به دوستان و خانواده
			۱	۲۱۱,۷۹	مجرمین	
			۲	۱۵۶,۳۳	مردم عادی	

همان طور که در جدول ۲۴ مشخص شده است

باور دینی: بین میانگین رتبه باور دینی در سه گروه تفاوت معنی داری وجود دارد ($p < 0/05$ و $\chi^2 = 172/540$). به طوریکه از لحاظ میزان باور دینی افراد بسیجی با میانگین رتبه ۲۳۴/۵۹ در رتبه اول، مردم عادی با میانگین رتبه ۱۴۱/۷۷ در رتبه دوم و مجرمین با میانگین رتبه ۷۵/۰۴ در رتبه آخر قرار دارند.

صبر: بین میانگین رتبه صبر در سه گروه تفاوت معنی داری وجود دارد ($p < 0/05$ و $\chi^2 = 7/532$). به طوریکه از لحاظ میزان صبر افراد بسیجی با میانگین رتبه ۱۶۰/۶۴ در رتبه اول، مردم عادی با میانگین رتبه ۱۵۹/۲۶ در رتبه دوم و مجرمین با میانگین رتبه ۱۳۱/۶۰ در رتبه آخر قرار دارند.

یاس و ناامیدی: بین میانگین رتبه یاس و ناامیدی در سه گروه تفاوت معنی داری وجود دارد ($p < 0/05$ و $\chi^2 = 45/388$). به طوریکه از لحاظ میزان یاس و ناامیدی مجرمین با میانگین رتبه ۱۸۵/۵۱ در رتبه اول، مردم عادی با میانگین رتبه ۱۵۶/۴۸ در رتبه دوم و افراد بسیجی با میانگین رتبه ۱۰۹/۵۲ در رتبه آخر قرار دارند.

احساس مسئولیت: بین میانگین رتبه صبر در سه گروه تفاوت معنی داری وجود دارد ($p < 0/05$ و $\chi^2 = 26/957$). به طوریکه از لحاظ میزان صبر مجرمین با میانگین رتبه ۱۸۴/۳۴ در رتبه اول، افراد بسیجی با میانگین رتبه ۱۴۱/۷۵ در رتبه دوم و مردم عادی با میانگین رتبه ۱۲۵/۴۱ در رتبه آخر قرار دارند.

ایثار و فداکاری: بین میانگین رتبه ایثار و فداکاری در سه گروه تفاوت معنی داری وجود دارد ($p < 0/05$ و $\chi^2 = 86/665$). به طوریکه از لحاظ میزان ایثار و فداکاری افراد بسیجی با میانگین رتبه ۲۰۶/۶۰ در رتبه اول، مجرمین با میانگین رتبه ۱۴۸/۰۸ در رتبه دوم و مردم عادی با میانگین رتبه ۹۷/۴۳ در رتبه آخر قرار دارند.

امر به معروف و نهی از منکر لسانی: بین میانگین رتبه امر به معروف و نهی از منکر لسانی در سه گروه تفاوت معنی داری وجود دارد ($p < 0/05$ و $\chi^2 = 83/414$). به طوریکه از لحاظ میزان امر به معروف و نهی از منکر لسانی افراد بسیجی با میانگین رتبه ۱۹۵/۷۳ در رتبه اول، مردم عادی با میانگین رتبه ۱۶۲/۷۰ در رتبه دوم و مجرمین با میانگین رتبه ۹۳/۰۷ در رتبه آخر قرار دارند.

گزارش جرایم مشاهده شده به پلیس: بین میانگین رتبه گزارش جرایم مشاهده شده به پلیس در سه گروه تفاوت معنی داری وجود دارد ($p < 0/05$ و $\chi^2 = 206/922$). به طوریکه از لحاظ میزان گزارش جرایم مشاهده شده به پلیس افراد بسیجی با میانگین رتبه ۲۱۴/۴۰ در رتبه اول، مردم عادی با میانگین رتبه ۱۸۰/۴۵ در رتبه دوم و مجرمین با میانگین رتبه ۵۶/۶۵ در رتبه آخر قرار دارند.

معاشرت با دیگران: بین میانگین رتبه معاشرت با دیگران در سه گروه تفاوت معنی داری وجود دارد ($p < 0/05$) و $\chi^2 = 180/264 =$ به طوریکه از لحاظ میزان معاشرت با دیگران مجرمین با میانگین رتبه $234/60$ در رتبه اول، مردم عادی با میانگین رتبه $120/88$ در رتبه دوم و افراد بسیجی با میانگین رتبه $96/03$ در رتبه آخر قرار دارند.

خودکنترلی: بین میانگین رتبه خودکنترلی در سه گروه تفاوت معنی داری وجود دارد ($p < 0/05$) و $\chi^2 = 214/184 =$ به طوریکه از لحاظ میزان خودکنترلی افراد بسیجی با میانگین رتبه $246/43$ در رتبه اول، مردم عادی با میانگین رتبه $134/02$ در رتبه دوم و مجرمین با میانگین رتبه $71/05$ در رتبه آخر قرار دارند.

هویت ملی و دینی: بین میانگین رتبه هویت ملی و دینی در سه گروه تفاوت معنی داری وجود دارد ($p < 0/05$) و $\chi^2 = 21/385 =$ به طوریکه از لحاظ میزان هویت ملی و دینی افراد بسیجی با میانگین رتبه $181/20$ در رتبه اول، مردم عادی با میانگین رتبه $143/72$ در رتبه دوم و مجرمین با میانگین رتبه $126/59$ در رتبه آخر قرار دارند.

دروغ گوئی: بین میانگین رتبه دروغ گوئی در سه گروه تفاوت معنی داری وجود دارد ($p < 0/05$) و $\chi^2 = 126/887 =$ به طوریکه از لحاظ میزان دروغ گوئی مجرمین با میانگین رتبه $200/98$ در رتبه اول، مردم عادی با میانگین رتبه $173/85$ در رتبه دوم و افراد بسیجی با میانگین رتبه $76/67$ در رتبه آخر قرار دارند.

پشیمانی از گناه: بین میانگین رتبه پشیمانی از گناه در سه گروه تفاوت معنی داری وجود دارد ($p < 0/05$) و $\chi^2 = 125/223 =$ به طوریکه از لحاظ میزان پشیمانی از گناه افراد بسیجی با میانگین رتبه $216/36$ در رتبه اول، مردم عادی با میانگین رتبه $150/48$ در رتبه دوم و مجرمین با میانگین رتبه $84/67$ در رتبه آخر قرار دارند.

بکار بردن الفاظ رکیک: بین میانگین رتبه بکار بردن الفاظ رکیک در سه گروه تفاوت معنی داری وجود دارد ($p < 0/05$) و $\chi^2 = 179/605 =$ به طوریکه از لحاظ میزان بکار بردن الفاظ رکیک مجرمین با میانگین رتبه $228/71$ در رتبه اول، مردم عادی با میانگین رتبه $156/37$ در رتبه دوم و افراد بسیجی با میانگین رتبه $66/43$ در رتبه آخر قرار دارند.

کنترل غیر رسمی دیگران: بین میانگین رتبه کنترل غیر رسمی دیگران در سه گروه تفاوت معنی داری وجود دارد ($p < 0/05$) و $\chi^2 = 174/451 =$ به طوریکه از لحاظ میزان کنترل غیر رسمی دیگران مردم عادی با میانگین رتبه $231/51$ در رتبه اول، مجرمین با میانگین رتبه $149/14$ در رتبه دوم و افراد بسیجی با میانگین رتبه $70/86$ در رتبه آخر قرار دارند. شناخت در مورد آسیب های ماهواره: بین میانگین رتبه شناخت در مورد آسیب های ماهواره در سه گروه تفاوت معنی داری وجود ندارد ($p > 0/05$) و $\chi^2 = 0/543 =$ به طوریکه از لحاظ میزان شناخت در مورد آسیب های ماهواره افراد بسیجی، مردم عادی و مجرمین در یک سطح قرار دارند. شناخت در مورد آسیب های فضای مجازی: بین میانگین رتبه شناخت در مورد آسیب های فضای مجازی در سه گروه تفاوت معنی داری وجود ندارد ($p > 0/05$) و $\chi^2 = 0/543 =$ به طوریکه از لحاظ میزان شناخت در مورد آسیب های فضای مجازی افراد بسیجی، مردم عادی و مجرمین در یک سطح قرار دارند.

میزان درگیری و فعالیت افراد نظیر فعالیت های تفریحی، فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و اردوهای جهادی: بین میانگین رتبه میزان درگیری و فعالیت افراد در سه گروه تفاوت معنی داری وجود دارد ($p < 0/05$) و $\chi^2 = 200/043 =$ به طوریکه از لحاظ میزان میزان درگیری و فعالیت افراد افراد بسیجی با میانگین رتبه $248/78$ در رتبه اول، مردم عادی با میانگین رتبه $115/52$ در رتبه دوم و مجرمین با میانگین رتبه $87/21$ در رتبه آخر قرار دارند.

صله ارحام: بین میانگین رتبه صله ارحام در سه گروه تفاوت معنی داری وجود دارد ($p < 0.05$) و $\chi^2 = 48/216$. به طوریکه از لحاظ میزان صله ارحام مردم عادی با میانگین رتبه ۱۸۷/۱۶ در رتبه اول، افراد بسیجی با میانگین رتبه ۱۵۶/۴۰ در رتبه دوم و مجرمین با میانگین رتبه ۱۰۷/۹۴ در رتبه آخر قرار دارند.

میزان جرم در محله: بین میانگین رتبه میزان جرم در محله در سه گروه تفاوت معنی داری وجود دارد ($p < 0.05$) و $\chi^2 = 17/560$. به طوریکه از لحاظ میزان میزان جرم در محله افراد بسیجی با میانگین رتبه ۱۷۳/۹۰ در رتبه اول، مردم عادی با میانگین رتبه ۱۵۲/۳۴ در رتبه دوم و مجرمین با میانگین رتبه ۱۲۵/۲۷ در رتبه آخر قرار دارند.

میزان مذهبی بودن خانواده: بین میانگین رتبه میزان مذهبی بودن خانواده در سه گروه تفاوت معنی داری وجود دارد ($p < 0.05$) و $\chi^2 = 2/502$. به طوریکه از لحاظ میزان میزان مذهبی بودن خانواده مجرمین با میانگین رتبه ۱۶۰/۰۰ در رتبه اول، افراد بسیجی با میانگین رتبه ۱۴۹/۹۵ در رتبه دوم و مردم عادی با میانگین رتبه ۱۴۱/۵۶ در رتبه آخر قرار دارند.

وابستگی به دوستان و خانواده: بین میانگین رتبه وابستگی به دوستان و خانواده در سه گروه تفاوت معنی داری وجود دارد ($p < 0.05$) و $\chi^2 = 116/910$. به طوریکه از لحاظ میزان وابستگی به دوستان و خانواده مجرمین با میانگین رتبه ۲۱۱/۷۹ در رتبه اول، مردم عادی با میانگین رتبه ۱۵۶/۳۳ در رتبه دوم و افراد بسیجی با میانگین رتبه ۸۳/۳۹ در رتبه آخر قرار دارند.

گفتار سوم: نکات استخراجی تحلیل آزمون

۱- نتایج آماری از پاسخ به پرسشنامه طراحی شده بین سه گروه بسیجیان، در پایگاه‌های بسیج شهر قم و مجرمین در زندان شهر قم و مردم عادی (غیر بسیجیان و غیر مجرمین) در شهر قم به دست آمده است.

۲- در پرسشنامه سعی شده بود غالب مؤلفه‌های دیگر که می‌توان در ارتکاب یا عدم ارتکاب مؤثر باشد سنجیده شود تا نتایج آمار به واقعیت خیلی نزدیک شود. به طور مثال ممکن است فردی علت ارتکاب جرمش ناشی از زندگی در محله فقیرنشین بوده باشد. در این صورت مقایسه بین گروه‌های سه‌گانه یعنی بسیجیان، مجرمین و مردم عادی، صحیح نمی‌باشد. از این رو سعی شد اکثر مؤلفه‌ها یعنی خانواده، مدرسه، محله زندگی و میزان درآمد مالی که مؤثر در ارتکاب یا عدم ارتکاب رفتار مجرمانه است سنجیده شود که در بند بعدی توضیح بیشتری داده خواهد شد.

۳- در این پرسشنامه برای اینکه بتوان به نتایج واقعی‌تری رسید، سعی شد مؤلفه‌های یکنواخت‌تری را مورد بررسی قرار دهد. به طور مثال سؤالات سه گروه از یک جنسیت یعنی مرد پرسیده شد و یا تلاش شد جامعه آماری هر دو گروه از بین محلات فقیرنشین باشد (غیر از مجرمین، چون مجرمین در زندان حضور داشتند) و همچنین جامعه آماری سنی از بین افراد ۲۰ تا ۳۵ سال مورد پرسش قرار گرفت.

۴- در بحث پیرامون والدین و خانواده، آمارها نشان داده است که میزان تحصیلات والدین هر سه گروه تفاوت چشمگیری ندارد و همچنین اکثر والدین هر سه گروه دارای اشتغال بوده‌اند و اکثر والدین سه گروه مذکور در قید حیات بوده‌اند و والدین هیچ‌کدام از سه گروه، دارای سابقه کیفری نبوده‌اند و همچنین رابطه پدر و مادر سه گروه خیلی خوب بوده است. و میزان مذهبی بودن خانواده هم بدین صورت است که بسیجیان در رتبه دوم مذهبی بودن والدین حضور داشته‌اند؛ یعنی این طور نبوده است که در بین سه گروه، بسیجیان در خانواده مذهبی رشد یافته باشند. بلکه گروه دیگر دارای خانواده مذهبی‌تری بوده‌اند.

۵- در پیرامون محل زندگی، محله بسیجیان، جرم خیز تر بوده است تا محله مجرمین و مردم عادی، همچنین هر سه گروه در محله‌های فقیرنشینی ساکن بوده‌اند. در بعد زمان تحصیل سه گروه، آمارها نشان‌دهنده این است که هر سه گروه دارای وضعیت

تحصیلی خوبی بوده‌اند. در بعد زندگی شخصی آمارها نشان داده است که اکثر هر سه گروه مذکور مجرد هستند و اکثر متأهلین هم دارای فرزند نیستند. درآمد ماهیانه هم بسیجیان وضعیت بهتری نسبت به دو گروه دیگر داشته‌اند.

۶- بین سه گروه بسیجیان، مجرمین و مردم عادی (غیر بسیجیان، غیر مجرمین) پرسشنامه توزیع شد و پس از پاسخ این سه گروه به پرسشنامه، مورد تحلیل و ارزیابی قرار گرفت که اطلاعات قابل توجهی از آن منتج شد. آمارها نشان‌دهنده این است که تنها ۴ نفر از مجرمین، بسیجی، بوده‌اند و یک نفر از بسیجیان دارای سابقه کیفری بوده است که خود گویای آن است که جرائم در زندگی بسیجیان، کم است.

۷- مؤلفه‌های مختلفی بین سه گروه مختلف، مورد ارزیابی قرار گرفت که نشان داد، میزان باورهای دینی، میزان صبر، میزان امید به زندگی، میزان ایثار و فداکاری، میزان احساس مسئولیت، میزان امر به معروف و نهی از منکر، میزان معاشرت با افراد سالم و غیر بزهکار، میزان هویت ملی و دینی، میزان صداقت، میزان پشیمانی از گناه، میزان عدم استفاده از الفاظ رکیک، میزان فعالیت‌های تفریحی، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی، در بین بسیجیان بیشتر از مجرمین و مردم عادی است و دارای رابطه معناداری است، یعنی این آمار، دارای اعتبار است و قابل اعتماد می‌باشد. با توجه به متن مذکور روشن شد که از یک طرف عوامل جرم‌زا در بین بسیجیان کمتر است و از طرف دیگر عوامل پیشگیرانه از جرم در بسیجیان بیشتر است.

۸- آن عواملی که موجب شده است بسیجیان کمتر به سوی رفتار مجرمانه کشانده شوند عبارت‌اند از باورهای دینی، صبر، امید به زندگی، ایثار و فداکاری، احساس مسئولیت، روحیه امر به معروف و نهی از منکر، معاشرت با افراد غیر بزهکار، خودکنترلی، هویت ملی و دینی، صداقت، پشیمانی از گناه، عدم به کار بردن الفاظ رکیک، درگیری‌های و فعالیت‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و ...

۹- همچنین آمارها نشان داده است که میزان کنترل اجتماعی غیررسمی در بین مردم عادی و مجرمین بیش از بسیجیان بوده است و میزان وابستگی بسیجیان هم پایین‌تر از مردم عادی و مجرمین بوده است به عبارت دیگر میزان وابستگی مجرمین به خانواده و دوستان بیش از دو گروه دیگر است که علت چنین امری شاید این باشد مجرمین در زندان بوده‌اند و چنین احساسی در بین آن‌ها به خاطر دوری از بستگان بیشتر بوده باشد. همچنین صله ارحام در مردم عادی بیشتر از بسیجیان و سپس مجرمین بوده است.

نتایج

۱- نهاد مردمی بسیج به دو صورت کلی از جرم پیشگیری می‌کند، یکی با توجه به منطبق بودن نوع پیشگیری بسیج با برخی نظریات جرم‌شناسی و جامعه‌شناسی جنایی و دیگری از طریق انواع پیشگیری، یعنی پیشگیری اجتماعی و وضعی. مهم‌ترین نظریات جرم‌شناسی و جامعه‌شناسی که بسیج از طریق آن به پیشگیری می‌پردازد عبارت است از کنترل اجتماعی، معاشرت‌های ترجیحی، همبستگی اجتماعی و همگونی فرهنگی.

۲- در بعد کنترل اجتماعی، بسیج از طریق کنترل رسمی، یعنی ضابط بودن، فعالیت اطلاعاتی و وجود پایگاه‌های بسیج در محلات شهرها و همچنین کنترل غیررسمی نظیر ترس از قضاوت دیگر بسیجیان به پیشگیری از جرم می‌پردازد. همچنین بسیج از طریق قیود هیرشی، نظیر ایجاد وابستگی و درگیری و فعالیت افراد و ... در کاهش آمار بزهکاری نقش مؤثری را ایفا می‌کند.

۳- مهم‌ترین رکن از ارکان بسیج، مشارکت مردمی در بسیج است، همین امر موجبات معاشرت و رابطه افراد با یکدیگر را پدید می‌آورد که این معاشرت یا در قالب برنامه‌های ذاتی بسیج نظیر فقرزدایی است یا در قالب برنامه غیر ذاتی و مقطعی آن مثل

طرح حلقه‌های صالحین است، با توجه به اینکه این معاشرت‌ها در محیط و افراد سالم شکل می‌گیرد، بر اساس نظریه معاشرت‌های ترجیحی ساترلند، می‌تواند، نقش پیشگیرانه داشته باشد.

۴- بسیج از طریق نظریه همبستگی اجتماعی به پیشگیری از جرم می‌پردازد. بسیج به صورت اقشار و مردمی در نهادها، سازمان‌ها و محلات حضور دارد، با توجه به این که اعضای آن دارای هدف مشترکی هستند، نیرویی، موجب کشش این افراد به سمت فعالیت و خدمت در کنار یکدیگر می‌شود، همین امر باعث می‌شود بسیجیان نسبت به یکدیگر، احساس برادری، وفاداری، تعلق و تعهد داشته باشند که در نتیجه همبستگی اجتماعی را رقم می‌زند.

۵- بسیج با توجه دارا بودن ظرفیت‌های مردمی نظیر حضور در همه محلات و سازمان‌ها و همچنین با داشتن فرهنگ خاص، یعنی فرهنگ بسیجی، به دنبال حاکم کردن ارزش‌های خویش در بین اقشار، اقوام، اصناف و گروه‌های مختلف مردمی است. به طور مثال بسیج به دنبال نهادینه کردن فرهنگ صبر و استقامت در بین مهندس، ورزشکار، زن و مرد، روستایی یا شهری، ترک یا فارس و ... می‌باشد.

۶- فرهنگ و تفکر بسیجی نقش پیشگیرانه در جامعه ایفا می‌کند، فلذا در صورت گسترش فرهنگ مذکور، موجب می‌شود از بسیاری از جرائم و انحرافات فردی و اجتماعی پیشگیری کند.

۷- بسیج با برگزاری برنامه‌های و فعالیت‌های مختلف، در تلاش که از طریق تقویت و ترویج باورهای دینی، تقویت فضایل اخلاقی، تقویت فرهنگ بسیجی، ارتقای سرمایه اجتماعی، تقویت بنیه دفاعی کشور، تقویت هویت ملی و دینی، محرومیت‌زدایی و سازندگی، مقابله با آسیب‌های ماهواره و فضای مجازی به پیشگیری اجتماعی از جرم می‌پردازد. بسیج از طریق تقویت و استحکام خانواده، تأثیرگذاری بر معلمان و دانش آموزان در مدرسه، فراهم آوردن محیط سالم و غنی‌سازی اوقات فراغت کودکان به پیشگیری رشد مدار از جرم می‌پردازد.

۸- در بعد پیشگیری وضعی مهم‌ترین کارکرد بسیج، ترویج و تقویت روحیه امر به معروف و نهاده‌کردن این فرهنگ در جامعه است. که وجود چنین روحیه در بسیجیان، موجب شده است که خود آن‌ها مرتکب جرم نشوند و هم از ارتکاب جرم دیگران پیشگیری کنند. هم چنین همکاری با نیروی انتظامی، ن = قوانین و پیشگیری از بزده دیدگی، از دیگر اموری است که بسیج از طریق آن به پیشگیر وضعی از جرم می‌پردازد.

قانون آمران به معروف و ناهیان از منکر مصوب ۱۳۹۴ برای بسیج تکالیفی ایجاد کرده است، از یک سو این قانون، نهاد بسیج را موظف کرده است که به صورت لسانی به امر به معروف و نهی از منکر در جامعه بپردازد، از سوی دیگر بر امر به معروف و نهی از منکر عملی، یعنی بر نقش بسیج به عنوان ضابط دادگستری در قانون حمایت قضایی از بسیج تأکید ورزیده است.

۹- بسیج، با چالش‌ها و موانعی مانند افراطی‌گری، غرور، دنیاگرایی و ... مواجه است که نه تنها در امر پیشگیری اختلال ایجاد کرده است، بلکه خود توانسته در وقوع جرم مؤثر واقع شود.

۱۰- با استفاده از یافته‌ها مشخص شد، عوامل جرم و جرائم در زندگی بسیجیان نسبت به سایر گروه‌ها کمتر است و در مقابل عوامل پیشگیرانه از جرم در بین بسیجیان بیش از سایر گروه‌ها است. در تبیین یافته‌های مذکور می‌توان گفت وجود عواملی مانند باورهای دینی، صبر، امید به زندگی، ایثار و فداکاری، احساس مسئولیت، روحیه امر به معروف و نهی از منکر، معاشرت با افراد غیر بزهکار، خودکنترلی، هویت ملی و دینی، صداقت، پشیمانی از گناه، عدم به کار بردن الفاظ رکیک، درگیری‌های و فعالیت‌های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و ... موجب شده است بسیجیان کمتر به سمت رفتار مجرمانه کشانده شوند.

منابع

- ۱) قرآن مجید
- ۲) نهج البلاغه
- ۳) صحیفه سجادیه
- ۴) ابراهیمی، شهرام، جرم‌شناسی پیشگیری، تهران، نشر میزان، جلد اول، چاپ اول، ۱۳۹۰
- ۵) ابن خلدون، عبدالرحمن، مقدمه ابن خلدون، ترجمه محمد پروین گنابادی، تهران، نشر علمی و فرهنگی، چاپ چهاردهم، ۱۳۹۳
- ۶) ادگار، اندرو، سجویک، پیتر، مفاهیم کلیدی در نظریه فرهنگی، ترجمه ناصرالدین علی تقویان، تهران، نشر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دفتر برنامه‌ریزی اجتماعی و مطالعات فرهنگی، ۱۳۸۷
- ۷) اردبیلی، محمدعلی، حقوق جزای عمومی، تهران، نشر میزان، جلد اول، ۱۳۸۶
- ۸) ایازی، علی‌نقی، سازمان نظارت اجتماعی در سیره رضوی، مجموعه مقالات برگزیده همایش بررسی جلوه‌های عملی و نظری امربه‌معروف و نهی از منکر در سیره رضوی، ۱۳۹۱
- ۹) آشوری، داریوش، تعریف‌ها و مفهوم فرهنگ، تهران، نشر آگه، چاپ پنجم، ۱۳۸۰
- ۱۰) باکاک، رابرت، درآمدی بر فهم جامعه مدرن: صورت‌بندی فرهنگی جامعه مدرن، ترجمه مهران مهاجر، تهران، نشر آگه، جلد پنجم، چاپ اول، ۱۳۸۶
- ۱۱) بسیج و دیگران، احمدرضا، نظارت نخبگان در شناخت امربه‌معروف و نهی از منکر، نجف‌آباد، انتشارات دانشگاه آزاد اسلامی واحد نجف‌آباد، چاپ اول، ۱۳۸۶
- ۱۲) بیرو، آلن، فرهنگ علوم اجتماعی، ترجمه باقر ساروخانی، تهران، نشر کیهان، چاپ سوم، ۱۳۷۵
- ۱۳) پانتام، رابرت، دموکراسی و سنت‌های مدنی، ترجمه محمدتقی دل‌افروز، چاپ سوم، تهران، انتشارات روشن، ۱۳۸۰
- ۱۴) ترابی، علی‌اکبر، مبانی جامعه‌شناسی، تهران، نشر چهر تهران، ۱۳۴۱
- ۱۵) جوان آراسته، حسین، گزینش رهبر و نظارت بر او در نظام جمهوری اسلامی ایران، قم، نشر
- ۱۶) جوان جعفری، عبدالرضا، سید زاده ثانی، سید مهدی، رهنمودهای عملی پیشگیری از جرم، تهران، معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم قوه قضائیه با همکاری نشر میزان، چاپ اول، ۱۳۹۱
- ۱۷) خامنه‌ای، سید علی، رساله آموزشی (احکام عبادات)، نشر فقه روز، چاپ چهارم، ۱۳۹۰
- ۱۸) خامنه‌ای، سید علی، واجب فراموش‌شده: راهبردهای مقام معظم رهبری در زمینه امربه‌معروف و نهی از منکر، گردآورنده توسط حسین خادمی و حمیدرضا محمود خانی، نشر خیزش، نو، چاپ سی و پنجم، ۱۳۹۳
- ۱۹) خمینی موسوی، روح‌الله، صحیفه نور، تهران، موسسه تنظیم نشر و آثار امام خمینی (ره)، ج ۱۷، چاپ پنجم، ۱۳۸۹
- ۲۰) ذولقدر، محمدباقر و دیگران، رهیافت‌های نوین پیشگیری از جرم، نشر معاونت اجتماعی و پیشگیری از وقوع جرم قوه قضائیه با همکاری نشر میزان، جلد اول، چاپ اول، ۱۳۹۱

- (۲۱) رجایی، مهدی، آشنایی با مفاهیم حقوق عمومی امر به معروف و نهی از منکر، نشر دفتر مطالعات نظام سازی اسلامی وابسته به مرکز تحقیقات شورای نگهبان، چاپ اول، ۱۳۹۲
- (۲۲) رشاد، علی اکبر، کیش پارسایان دروس استاد آیت الله مجتبی تهران، سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، چاپ دهم، ۱۳۸۷
- (۲۳) روح الامینی، محمود، زمینه فرهنگ شناسی: تألیفی در انسان شناسی فرهنگی و مردم شناسی، تهران، نشر عطار، چاپ دهم، ۱۳۹۰
- (۲۴) روسک، جوزف، وارن، رولند، مقدمه ای بر جامعه شناسی، ترجمه بهروز نبوی و احمد کریمی، تهران، نشر تهران کتابخانه فروردین، ۱۳۶۹
- (۲۵) روسو، ژان ژاک، قرارداد اجتماعی، ترجمه مرتضی کلانتریان، تهران، نشر آگه، چاپ ششم، ۱۳۹۲
- (۲۶) زاد علی، داود، تفکر و فرهنگ بسیجی، تبریز، نشر کتاب خوبان ستاد بزرگداشت دوازده هزار شهید استان آذربایجان غربی، چاپ اول، ۱۳۹۵
- (۲۷) سبحانی، جعفر، فرازهایی از تاریخ پیامبر اسلام، نشر موسسه فرهنگی و هنری مشعر، چاپ، سی و هفتم، ۱۳۹۴
- (۲۸) سبحانی، جعفر، فروغ ابدیت: تجزیه و تحلیل کاملی از زندگی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، نشر بوستان قم، چاپ بیست و چهارم، ۱۳۸۵
- (۲۹) ستوده، هدایت ...، آسیب شناسی اجتماعی (جامعه شناسی انحرافات)، تهران، نشر آوای نور، ۱۳۸۴
- (۳۰) سلیمی علی، ابوترابی محمود، داوری محمد، هم نشینی و کج روی نگاهی به دیدگاه های اسلامی و یافته های اجتماعی، قم، نشر پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، چاپ اول، ۱۳۸۸
- (۳۱) سلیمی، علی، داوری، محمد، جامعه شناسی کج روی، قم، نشر پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، چاپ پنجم سال ۱۳۹۱
- (۳۲) شریفیان، مسعود و دیگران، چگونگی پرداختن به فعالیت های فراغت بین نوجوانان و جوانان، تهران، نشر دبیرخانه شورای عالی جوانان، ۱۳۷۶
- (۳۳) صافی گلپایگانی، لطف الله، راه اصلاح یا امر به معروف و نهی از منکر، قم، نشر دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۳۹۰
- (۳۴) طاهری، حبیب الله، بررسی مبانی فرهنگ غرب و پی آمدهای آن، قم، نشر موسسه بوستان کتاب، چاپ اول، ۱۳۸۳
- (۳۵) طباطبایی، سید محمدحسین، ترجمه تفسیر المیزان، ترجمه، سید محمدباقر موسوی همدانی، قم، نشر دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، جلد ۱۶، ۱۳۷۴
- (۳۶) طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، مترجمان، تهران، نشر فراهانی، چاپ اول، ۱۳۶۰
- (۳۷) طوسی، محمدعلی، مشارکت در مالکیت و مدیریت، تهران، نشر مرکز آموزش مدیریت دولتی ریاست جمهوری، چاپ اول، ۱۳۸۰
- (۳۸) عمید، حسن، فرهنگ فارسی عمید، تهران، نشر موسسه انتشارات امیرکبیر تهران، دوره سه جلدی، جلد اول، چاپ دهم، ۱۳۸۴
- (۳۹) فرانک پی ویلیامز، ماری لین، دی مک شین، ترجمه حمیدرضا ملک محمدی، نظریه های جرم شناسی، نشر میزان، چاپ اول، ۱۳۸۳

- ۴۰) قماش، سعید، آقا علیان زهرا، سرمایه اجتماعی و پیشگیری از جرم، تهران، نشر مجد، چاپ اول، ۱۳۹۲
- ۴۱) محدثی، جواد، پیام های عاشورا، قم، پژوهشکده تحقیقات اسلامی تهیه کننده پژوهشکده تحقیقات اسلامی نمایندگی ولی فقیه در سپاه، قم، نشر فراز اندیشه، ۱۳۸۱
- ۴۲) محدثی، جواد، فرهنگ عاشورا، قم، نشر معروف، چاپ یازدهم، ۱۳۸۶
- ۴۳) محسنی تبریزی، علیرضا، بررسی زمینه های مشارکتی روستائیان و ارتباط آن با ترویج کشاورزی، تهران، نشر وزارت کشاورزی، چاپ اول، ۱۳۶۹
- ۴۴) محقق داماد، مصطفی، بازخوانی فقهی امر به معروف و نهی از منکر و اجرای حدود، نشر مرکز نشر علوم انسانی، چاپ اول، ۱۳۹۶
- ۴۵) مصباح یزدی، محمدتقی، بزرگ ترین فریضه، تحقیق توسط قاسم شبان نیا، قم، نشر موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، چاپ چهارم، ۱۳۸۹
- ۴۶) مصباح یزدی، محمدتقی، صهبای حضور، تحقیق توسط اسدالله طوسی، قم، نشر موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، چاپ اول، ۱۳۹۱
- ۴۷) مصباح یزدی، محمد تقی، آموزش عقائد، نشر شرکت چاپ و نشر بین الملل سازمان تبلیغات اسلامی، چاپ شصت و هشتم، ۱۳۹۳
- ۴۸) مصباح یزدی، محمدتقی، انسان سازی در قرآن، انتشارات موسسه امام خمینی (ره)، تنظیم و تدوین از محمود فتحعلی، قم، چاپ پنجم، ۱۳۹۳
- ۴۹) مصباح یزدی، محمدتقی، نگاهی گذرا به بسیج و بسیجی، نشر موسسه امام خمینی (ره)، قم، چاپ سوم، ۱۳۸۷
- ۵۰) مطهری، مرتضی، آشنایی با قرآن، نشر صدرا، تهران، جلد ۱۱، چاپ هفتم، ۱۳۸۹
- ۵۱) مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، نشر دارالکتب الاسلامیه، تهران، جلد ۲۵، چاپ اول، ۱۳۷۷
- ۵۲) مگوار، مایک، رابرت رینر، راد مورگان، دانشنامه جرم شناسی آکسفورد، جلد اول، ترجمه حمیدرضا ملک محمدی، نشر میزان، جلد اول، چاپ اول، ۱۳۸۹
- ۵۳) مونتسکیو، شارل دو، روح القونین، ترجمه علی اکبرمهتدی، تهران، چاپخانه مجلسی، بینا، ۱۳۲۲
- ۵۴) مهدوی پارسا، حسین، نقش بصیرت یاران ائمه در تداوم شیعه (با رویکرد رسانه ای)، نشر صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران مرکز پژوهش های اسلامی، چاپ اول، ۱۳۹۳
- ۵۵) میرآشتیانی، الهام، مقدمه ای بر آسیب شناسی مسائل اجتماعی در ایران، نشر فرهنگ گفتمان، تهران، چاپ اول، ۱۳۸۲
- ۵۶) میرخلیلی، سیدمحمد، پیشگیری وضعی از بزهکاری با نگاهی به سیاست جنایی اسلام، نشر سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، قم، چاپ اول، ۱۳۸۸
- ۵۷) میرسندسی، سیدمحمد، ضرورت جامعه شناختی نظارت همگانی، مجموعه مقالات دومین همایش عملی تخصصی نظارت همگانی، مرکز نظارت همگانی شهرداری تهران ۱۸۸۸، نشر دانشگاه تهران، ۱۳۸۷
- ۵۸) نجفی ابرنآبادی، علی حسین، هاشم بیگی، حمید، دانشنامه جرم شناسی، نشر گنج دانش، تهران، چاپ سوم، ۱۳۹۳

- (۵۹) نجفی ابرآبادی، علی حسین، پیشگیری عادلانه از جرم، علوم جنایی (مجموعه مقالات ر تجلیل از استاد آشوری)، مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی، تهران سمت
- (۶۰) نصری، عبدالله، گفتمان مدرنیته: نگاهی به برخی جریان های فکری معاصر ایران، نشر دفتر نشر فرهنگ اسلامی، تهران، چاپ سوم، ۱۳۸۲
- (۶۱) ویلیامز، فرانک پی، مک شین، مالین دی، نظریه های جرم شناسی، ترجمه حمیدرضا ملک محمدی، تهران، نشر میزان، چاپ اول، ۱۳۸۳
- (۶۲) رنانی، محسن، سرمایه اجتماعی شرط لازم برای توسعه تهران، مجله اندیشه صادق، ۱۳۸۲، شماره یازدهم، صفحات ۲۰ تا ۳۰
- (۶۳) احمدی، حبیب، تحلیل نظریه های مربوط به کجروی های اجتماعی، روانشناسی و علوم تربیتی، ش ۴۰
- (۶۴) احمدی، ج، نگاهی به جایگاه خانواده در اسلام، بشارت - فصلنامه فرهنگی - اجتماعی بشارت - سال هفتم، شماره بیست و چهارم، بهار ۱۳۸۴
- (۶۵) اسفندیاری، اسماعیل، فقر و انحرافات اجتماعی: زمینه و انگیزه، مجله مطالعات راهبردی زنان، پاییز ۸۲، شماره بیست و یکم، صفحات ۴۷ تا ۷۵
- (۶۶) اسکندری، محسن، شاخص های ایثارگری مبتنی بر فرهنگ اسلامی، فصلنامه روانشناسی نظامی، سال سوم، شماره نهم، ۱۳۹۱، صفحات ۶۳-۷۴
- (۶۷) اسماعیلی، رضا، سطح بندی سرمایه اجتماعی در شهرستان های استان اصفهان، فصلنامه رفاه اجتماعی، شماره ۲۳، ۱۳۸۵، صفحات ۲۲۵-۲۴۸
- (۶۸) اکبری، بهمن، بحران هویت و هویت دینی، مجله پیک نور، سال ششم، شماره چهارم، ۱۳۸۷
- (۶۹) امیرکاو، سعید، نظارت اجتماعی، مجله معرفت، تابستان ۱۳۷۶، شماره ۲۱، صفحات ۴۲ تا ۴۹
- (۷۰) باقی نصر آبادی، علی، همبستگی اجتماعی و مشارکت عمومی، دیدگاه ها، عوامل تقویت، تهدید ها و راه کارها، مجله حصون، ۱۳۸۴، شماره ششم، صفحات ۱۶۵ تا ۱۸۷
- (۷۱) بختیاری، مهدی، اعتماد اجتماعی و رابطه برخی عوامل اجتماعی با آن: مطالعه موردی شهر قم، مجله مطالعات فرهنگی و اجتماعی، زمستان ۱۳۸۹، شماره دوم، صفحات ۶۵ تا ۹۲
- (۷۲) بیات، بهرام، میرعباسی، حمید، سرمایه اجتماعی بسیج، فصلنامه مطالعات بسیج، ۱۳۹۰، سال چهاردهم، شماره ۵۱، صفحات ۹۷ الی ۱۱۲
- (۷۳) ترابی، یوسف، نقش دین و معنویت در پیشگیری از جرم با تاکید بر اسلام، فصلنامه علمی ترویجی کارآگاه، بهار ۹۰، دوره دوم، شماره ۱۴، صفحات ۱۰۸ تا ۱۳۵
- (۷۴) ترجمه مجمع البیان فی تفسیر القرآن، طبرسی، فضل بن حسن، مترجمان، نشر فراهانی، تهران، چاپ اول، ۱۳۶۰
- (۷۵) توسلی، محمدحسن، صادقی، محمدمین، آموزه های اسلامی پیشگیری از جرم، بهار ۱۳۹۴، سال دوازدهم، شماره ۳۲، صفحات ۴۳ تا ۷۴
- (۷۶) جوانمرد، بهروز، نظریه های بی سامانی اجتماعی بی هنجاری و فشار، مجله تعالی حقوق، سال سوم، شماره ۱۲، ۱۳۹۰، صفحات ۱۰۵ تا ۱۴۷

- (۷۷) چاله چاله، فرشید، اصول و مبانی پیشگیری از جرم، مجله دادرسی، شماره شصت و هشتم، ۱۳۸۷، صفحات ۴ تا ۱۰
- (۷۸) حاجی ده آبادی، محمدعلی، امر به معروف و نهی از منکر و سیاست جنایی، مجله فقه و حقوق، ۱۳۸۳، سال اول، تابستان، صفحات ۷۷ تا ۱۰۸
- (۷۹) حیدر، غلام، کنترل اجتماعی غیر رسمی از منظر آیات و روایات، مجله معرفت فرهنگی اجتماعی، شماره سوم، ۱۳۸۹، صفحات ۶۹ تا ۸۸
- (۸۰) خیری، حسن، بررسی جامعه شناختی قانون حمایت از آمران به معروف و ناهیان از منکر، مجله بررسی مسائل اجتماعی ایران، ۱۳۹۴، دوره ۶، شماره ۲، صفحات ۲۶۲-۲۳۷
- (۸۱) رهامی، محسن، حیدری، علی مراد، چالش های فراروی سیاست جنایی در قبال جرایم بدون بزده دیده، مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، شماره هفتم، ۱۳۸۴، صفحات ۱۸۵ تا ۲۱۲
- (۸۲) رئوفی، محمود، مولفه های هویت دینی، مجله دین و ارتباطات، سال هفدهم، شماره اول (۳۷ و ۳۸)، سال ۱۳۸۹
- (۸۳) زارع زاده، طاهره، سایر نویسندگان، آسیب شناسی استفاده از ماهواره و تأثیر آن بر تضعیف بنیان خانواده، چهارمین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، ۱۳۹۵
- (۸۴) زاهدی، عبدالله، کریمی درچه، محمد، زهد و ساده زیستی و نقش آن در رشد فردی و اجتماعی از منظر آیات و روایات، مجله معرفت اخلاقی، سال چهارم، شماره دوم، پیاپی چهاردهم، ۱۳۹۲، صفحات ۲۳ تا ۴۰
- (۸۵) سروش، محمد، مبانی عقلانی امر به معروف و نهی از منکر، ۱۳۸۱، تابستان، مجله حکومت اسلامی، شماره ۲۴، صفحات ۴۲ تا ۶۲
- (۸۶) صفاری، علی، مبانی نظری پیشگیری وضعی، مجله تحقیقات حقوقی، شماره سی و سوم و سی و چهارم، صفحات ۲۶۷ تا ۳۲۱
- (۸۷) صفری، جلیل، تأثیر نقش فرهنگ ایثار و شهادت بر ارتقای معنوی بسیجیان، مجله حصون، شماره ۲۷، آذر و دیماه ۱۳۸۹
- (۸۸) عصار، علیرضا، خانواده و ضرورت توجه به اوقات فراغت، ماهنامه پیوند، تهران، شماره ۲۲۵، تیر ۱۳۷۷
- (۸۹) علی ایبار، خانی سعید، فرشید خضری، بررسی نقش حمایت و کنترل اجتماعی در ارتکاب جرم، مطالعه میدانی در میان جوانان مجرم و عادی شهر ایلام، فصلنامه دانش انتظامی، سال چهارم، شماره
- (۹۰) غفاری فر، حسن، نظارت و کنترل اجتماعی، فصلنامه کتاب زنان، شماره هفدهم، ۱۳۸۹، صفحات ۹۰ تا ۱۲۱
- (۹۱) قنبری، علی، فراتحلیل پیمایش ملی ارزشها و نگرش های ایرانیان، تهران، نشر دفتر طرح های ملی وزارت فرهنگ و ارشاد،
- (۹۲) قیصری، نوراله، خضری، احسان، سیاست دفاعی نظام جمهوری اسلامی ایران: بررسی اسناد کلان، فصلنامه علمی و پژوهشی رهیافت انقلاب اسلامی، سال دهم، شماره سی و هفتم، ۱۳۹۵، صفحات ۵۷ تا ۷۴
- (۹۳) کارگر، رحیم، بسیج و کنش جمعی در انقلاب جهانی مهدوی، مجله انتظار موعود، شماره بیست و سوم، زمستان ۱۳۸۶، صفحات ۷۷ تا ۱۲۸
- (۹۴) کاظمی، محمدعلی، نظری کوتاه بر تعریف بسیج و جایگاه آن در جمهوری اسلامی ایران، ص ۵۹، محله مطالعات راهبردی بسیج، ۱۳۷۶، صفحات ۵۷ تا ۶۲

- ۹۵) کلانتری، عبدالحسین، عزیزی، خلیل، زاهدانی، سعید، هویت دینی جوانان (نمونه آماری شهر شیراز)، فصلنامه تحقیقات فرهنگی، دوره دوم، شماره ششم، تابستان ۱۳۸۸
- ۹۶) کی نیا، مهدی، تاثیر جنگ از دیدگاه جرم شناسی، مجله مهنامه قضایی، آبان ۱۳۵۶، شماره ۱۴۰
- ۹۷) لطیفی، میثم، عزیزی، مهدی، بررسی دلالت های مدیریتی سیره امیرالمومنین حضرت علی (ع) در عرصه سازماندهی: مطالعه موردی شرطه الخمیسی، فصلنامه راهبردی بسیج، سال هجدهم، شماره شصت و ششم، ۱۳۹۴، صفحات ۵ تا ۲۹
- ۹۸) محجوب، حبیب الله، پیشینه تاریخی بسیج، مجله پیام انقلاب، شماره چهل و یکم، ۱۳۸۹، صفحات ۶۷
- ۹۹) محسنی تبریزی، علیرضا، ملاحظاتی در باب نظریه خودکشی دورکهایم، مجله نامه علوم اجتماعی، شماره هفتم، ۱۳۷۳، صفحات ۱۱۸ تا ۱۴۹
- ۱۰۰) مردانی نوکنده، محمدحسین، علی کابلی، قاسم، سبک زندگی اسلامی در پرتو فرهنگ ساده زیستی، مجله راهبرد توسعه، ۱۳۹۳، شماره ۳۹، صفحات ۵۶ تا ۷۹
- ۱۰۱) مشکانی، محمدرضا، زهرا السادات مشکانی، سنجش تاثیر عوامل درونی و بیرونی خانواده در بزهکاری نوجوانان، مجله جامعه شناسی ایران، دوره چهارم، شماره دو، ۱۳۸۱، صفحات ۳ تا ۲۵
- ۱۰۲) مهدی جوانمرد، بازشناسی جایگاه بسیج در کشور با رویکرد سیستمی، فصلنامه مطالعات بسیج، ۱۳۸۶، سال دهم، شماره سی و پنجم، صفحات ۶۳ تا ۸۰
- ۱۰۳) نیازپور، امیرحسین، حقوق پیشگیری از بزهکاری در ایران، مجله حقوقی دادگستری، شماره چهل و هشتم و چهل و نهم، ۱۳۸۳، صفحات ۱۶۹ تا ۲۰۲
- ۱۰۴) یوسفی، علی، روابط بین قومی و تاثیر آن بر هویت ملی اقوام در ایران، فصلنامه مطالعات ملی، شماره هشتم، سال دوم، ۱۳۸۰، صفحات ۱۱ تا ۴۲
- ۱۰۵) میرخلیلی، سیدمحمود، جامعه شناسی جنایی، دانشگاه تهران، ۱۳۹۴
- ۱۰۶) نجفی ابرنآبادی، جامعه شناسی جنایی، دانشگاه تهران، تقریر توسط مهدی صبوری پور، ۱۳۹۱
- ۱۰۷) عرب نصرت آبادی، محمدتقی، نقش بسیج در امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، پایان نامه دوره کارشناسی ارشد علوم سیاسی، دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۷۵
- ۱۰۸) محمدی، محمدرضا، بررسی علل فرهنگی سقوط تمدن اسلامی در آندلس، پایان نامه دوره ارشد دانشگاه آزاد شاهرود، ۱۳۹۲
- ۱۰۹) بشارتی، محمدابراهیم، پایان نامه پیشگیری از جرم بر اساس آموزه های اخلاق اسلامی، پایان نامه دوره ارشد، دانشگاه جامعه المصطفی العالمیه، ۱۳۸۷
- ۱۱۰) آقا علیان دستجردی، زهرا، تاثیر سرمایه های اجتماعی در پیشگیری از جرم، پایان نامه دوره ارشد، دانشگاه کاشان، ۱۳۹۲
- ۱۱۱) عظیمی، علی، فقر در فقه، پایان نامه دوره ارشد، دانشگاه علوم قرآن حدیث، ۱۳۹۵
- ۱۱۲) نقیایی، فریمان، نقش خانواده در کنترل و پیشگیری و بزه دیگری، پایان نامه دوره ارشد، دانشگاه مفید قم، ۱۳۹۵
- ۱۱۳) همدالی، زهرا، جرم شناسی اوقات فراغت، پایان نامه دوره ارشد، دانشگاه پیام نور استان تهران، ۱۳۹۰

- (۱۱۴) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
- (۱۱۵) تمیمی، آمدی، عبدالواحد بن محمد، غرر الحکم و درر الحکم، قم، دفتر تبلیغات اسلامی، چاپ اول، ۱۳۶۶
- (۱۱۶) حرانی، حسن بن شعبه، تحف العقول، قم، موسسه انتشارات اسلامی، چاپ دوم، ۱۴۰۴
- (۱۱۷) خمینی، روح الله، تحریر الوسیله، قم، نشر دارلعلم، بی تا دو جلدی، ۱۳۷۹